

2 • 2010

Bengt Klemets

Kommunreformens konsekvenser för församlingarna

Om församlingsidentitet och
strukturer i de nya kyrkliga
samfälligheterna

magma

**Kommunreformens konsekvenser för församlingarna
Om församlingsidentitet och strukturer i de nya kyrkliga samfälligheterna**

Utgivare: Finlands svenska tankesmedja Magma
www.magma.fi

Magma-studie 2 • 2010

Tryck: Redfina Oy

Form och layout: Jaagon Ab
Omslagsbild: Ben Fernström
Bild på Bengt Klemets: Anne Sjöblom

ISBN:
978-952-5864-06-9 (den tryckta versionen)
978-952-5864-07-6 (pdf-versionen)

Magma-publikationer
ISSN:
1798-4629 (den tryckta serien)
1798-4610 (pdf-versionen)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:
Magma önskar största möjliga spridning av de publikationer som ges ut. Därför kan våra rapporter fritt laddas ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

MAGMA-STUDIE 2 • 2010

Kommunreformens konsekvenser för församlingarna

Om församlingsidentitet och strukturer
i de nya kyrkliga samfälligheterna

Bengt Klemets

Om författaren

Bengt Klemets

Bengt Klemets är producent i livsåskådning vid Svenska YLE och docent i kyrkohistoria vid Åbo Akademi. Han doktorerade 1986 med en avhandling om den svenska kyrkliga samlingsrörelsen i Finland 1917–1918 och berörde då det svenska stiftets tillkomst. Under de senaste 30 åren har han fortsatt att ha nära kontakter med svenskt kyrkoliv och Borgå stift i egenskap av förtroendeman på olika nivåer och som producent för radio- och tv-gudstjänster från hela Svenskfinland.

Förord

Slå vakt om det svenska i församlingarna och om Borgå stift

I visionen för Borgå stift år 2015, som antagits av stiftsdagarna 2008, utgår stiftets strategiarbetsgrupp från att stiftets verksamhet stöder församlingarna och att dess förvaltning är genomskinlig. Utbildning, regelverk och institutioner tjänar grunduppdraget på ett ändamålsenligt sätt.

År 2015 är medlemmarna i stiftets församlingar medvetna, motiverade och delaktiga. Församlingens verksamhet bärs av anställda, förtroendevalda och aktivt lekfolk gemensamt. De har en kristen identitet och god kommunikativ förmåga. Gudstjänstlivet och det övriga församlinglivet är mångsidigt och möter människors andliga behov.

År 2015 präglas stiftet av omsorg om medmänniskor och av öppenhet och stolthet för stiftets spirituella mångfald och den kyrkligt-kulturella traditionen i Svenskfinland.

Det är anmärkningsvärt att visionen för Borgå stift år 2015 helt förbiser de språkliga konsekvenser som församlingssammanslagningar och bildandet av nya tvåspråkiga kyrkliga samfälligheter medför. Man nöjer sig med en from förhoppning om att Borgå stift

”lever i växelverkan med den finskspråkiga delen av kyrkan och har en brobyggjarroll i relation till de nordiska systerkyrkorna”.

I föreliggande studie har fokus legat på administrativa och förvaltningsmässiga förutsättningar för ett framgångsrikt och meningsfyllt församlingsarbete på svenska inom ramen för Borgå stift. Rätten att födas, leva och dö på det egna modersmålet är en grundrättighet som kyrkan måste slå vakt om. Därför är det viktigt att både den andliga förkunnelsen och all övrig verksamhet inom församlingarna i Borgå stift fortsättningsvis sker på svenska.

Olav S. Melin
*ansvarig för Magmas samhälls- och medierelationer,
koordinator för referensgruppen.*

Innehåll

Inledning	11
De svenska församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna i Borgå stift i den kommunala omstruktureringsprocessen	17
Kyrkolagen och språket	20
Den kyrkliga samfälligheten	25
Borgå stift och de kyrkliga samfälligheterna	29
Kapellförsamlingar på språklig grund	32
Stor-Vasas kyrkliga samfällighet – en uppsjö av hot och möjligheter	37
Utredningen om KSSR i Vasaregionen 2025	38
Modeller för Stor-Vasa kyrkliga samfällighet	42
Den nya kyrkliga samfälligheten i Kustkommunsmodellen	46
Den nya kyrkliga samfälligheten i Två-kommuners-modellen	52
Den nya kyrkliga samfälligheten i modellen Vasa-Korsholm-Lillkyro	56
Centraliserad eller decentraliserad förvaltning?	58
Om det blir ett Stor-Vasa	65
Framtiden är närmare än vi tror	69
IT-centraler och kyrkans medlemsdataregister	69
Servicecentralen för personal- och ekonomiförvaltning (HeTa)	71
Tvåspråkig service på alla nivåer	73
Parokialprincipen – ett hinder för strukturförändringar?	75
Sambandet kommun-församling	79
En modell för svenska Österbotten	81
Modell för fyra kyrkliga samfälligheter i svenska Österbotten:	82
Slutord	84
Källor och litteratur	87

Inledning

Dagens genomgripande kommunala omstruktureringar i form av den s.k. **kommun och servicestrukturreformen** (KSSR), där man strävar efter att åstadkomma större kommunala enheter, får konsekvenser för församlingarna i allmänhet och likaså för de svenska församlingarna, och därigenom också för Borgå stift. Eftersom alla församlingar i en kommun måste höra till en och samma kyrkliga samfällighet bildas vid varje kommunsammanslagning en ny kyrklig samfällighet eller en ny församling, om de tidigare församlingarna slås samman till en enda församling på samma sätt som de tidigare kommunerna. Om det tidigare har funnits församlingar delade på språklig grund i någon eller några av kommunerna måste däremot alltid en kyrklig samfällighet bildas. I och med att en sådan kyrklig samfällighet oftast blir avsevärt större än tidigare är sannolikheten stor att majoritetsspråket då är finska. Om majoritetsspråket i en kyrklig samfällighet ändras från svenska till finska överförs en sådan kyrklig samfällighet från Borgå stift till att underlyda ett finskt stift.

Däremot sker **inga förändringar** för de **svenska församlingarna** och församlingar med svenskspråkig majoritet **beträffande stiftstillhörigheten** (lika litet som för finska församlingar och församlingar med finskspråkig majoritet). Beslutanderätten över förvaltning liksom ofta över fastigheter och tjänster överförs visserligen till kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet som därigenom kommer att underlyda finska domkapitel, men för det svenska stiftet är det dock viktigare att församlingarna fortsättningsvis hör till stiftet än att de kyrkliga samfälligheterna gör det. Utan svenska

församlingar och tvåspråkiga församlingar med svensk majoritet upphör stiftet att existera.

För närvarande (februari 2010) förs de livligaste diskussionerna om kommunsammanslagningar i svenska Österbotten. Trots att praktiskt taget alla kommuner utom Vasa stad entydigt har **avvisat** direkta kommunsammanslagningar och i stället förespråkade utökad samarbete kan nya statliga direktiv framtvunga ytterligare sammanslagningar inte minst under en ekonomisk recession. Där emot är det mycket tyst om vilka följder dylika sammanslagningar kommer att få för de församlingar som finns på berörda områden. En kommunsammanslagning kring Vasa med bildandet av ett Stor-Vasa i en eller annan form kan nämligen leda till att upp till fyra kyrkliga samfälligheter som nu underlyder Borgå stift överförs till Lappo stift. Dessutom kan tre nu självständiga svenska församlingar komma att ingå i en sådan kyrklig samfällighet.

Med Stor-Vasamodellen som bakgrund diskuterar jag en del frågor kring hur den svenska församlingsverksamheten bäst kan tryggas. Jag koncentrerar mig på förvaltningsfrågor men kommer därigenom också in på frågor som berör själva den andliga verksamheten. Strukturfrågor och andlig verksamhet kan knappast helt skiljas från varandra.

Tankesmedjan Magma har initierat denna utredning som syftar till att klargöra verksamhetsförutsättningarna för ett fortsatt församlingsarbete på svenska inom ramen för Borgå stift. Jag är tacksam för att jag fick uppdraget att under fem månader ta mig an denna uppgift. På grund av frågeställningens omfattning är utredningen dock inte på långt när heltäckande. Jag har försökt uppfylla styrelsens beställning utgående från de tre punkter som konkretiserade uppdraget:

1. Att presentera nuvarande alternativ i språkligt avseende för församlingarna vid kommunsammanslagningar, samt att ställa dessa i relation till läget i Borgå stift just nu.
2. Att genom en fallstudie fördjupa problematiken. Av många orsaker väljer jag att försöka klargöra vad som kunde hända vid en sammanslagning av Vasa, Korsholm och Malax. En sådan sammanslagning berör Vasa svenska, Vasa finska, Korsholms svenska, Korsholms finska, Kvevlax, Replots, Solfs, Malax, Petalax och Bergö församlingar.
3. Att klargöra hur den svenska församlingsverksamheten bäst kan tryggas.

Det första kapitlet behandlar således hela Borgå stift och de språkliga faktorer som påverkar de svenska och de tvåspråkiga församlingarna med svensk majoritet. Tre faktorer framkom i ett mycket tidigt skede: Kommunsammanslagningar och ändrade språkförhållanden i samband med dem slår ut i det närmaste enbart på de kyrkliga samfälligheterna. De svenska församlingarna behöver inte beröras i någon större utsträckning av dessa sammanslagningar eftersom de av kyrkolagen är skyddade mot tvångssammanslagningar. Därmed berörs Borgå stift och dess framtida ställning endast marginellt av de kommunsammanslagningar som skapar nya stora kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet. De svenska församlingarna och de tvåspråkiga församlingarna med svensk majoritet hör fortsättningsvis till Borgå stift.

Det andra kapitlet är en fallstudie över den region som just nu är mest aktuell i fråga om kommunsammanslagningar, nämligen Vasa-regionen. Jag har i någon mån ändrat på uppdraget beträffande vilka kommuner som berörs, eftersom forskarna **Anita Niemi-Ilahti** och **Siv Sandbergs** förträffliga *Utredningen om KSSR i Vasa-regionen 2025* utkom under hösten 2009 och den presenterar olika konkreta modeller för Vasaregionen. Den saknar dock uttryckligen

utredningar om hur församlingarna berörs av de olika modellerna. Denna brist har jag åtgärdat i detta kapitel.

Det tredje kapitlet om hur den svenska församlingsverksamheten bäst kan tryggas i framtiden utgår från de stora servicereformer som byggs upp kring IT-sektorn, personal- och ekonomiservice och behovet av svensk service på dessa områden. Slutligen diskuterar jag den s.k. parokialprincipen som i praktiken gör det svårt för i synnerhet små språkliga minoriteter att höra till en församling med eget språk, samt frågan om man borde lösgöra sambandet mellan kommun och församling.

Arbetet har skett i ett nära samarbete med en av Magma styrelse utsedd referensgrupp, med följande sammansättning:

Görel Ahlnäs, lärare, svenskt lekmanambud i kyrkomötet.

Jan-Erik Andelin, projektchef, styrelsemedlem i tankesmedjan Magma. Viceordförande i kyrkostyrelsen för Finlands svenska metodistkyrka.

Gunnar Grönblom, fil.lic., pastor, f.d. notarie och stiftsdekan vid Borgå domkapitel.

Ole Norrback, minister, f.d. riksdagsman och ambassadör.

Hilkka Olkinuora, prost, författare f.d. t.f. kyrkoherde i Tammerfors svenska församling. Medlem av kyrkomötet.

Kimmo Kääriäinen, teol. dr, docent, direktor för Kyrkans forskningscentral.

Olav S. Melin, ansvarig för Magma samhälls- och medierelationer, koordinator för referensgruppen.

Referensgruppens diskussioner har varit livliga och utan förutfattade meningar och därmed mycket värdefulla för mitt arbete. De åsikter och ställningstaganden som framförs i denna utredning är dock helt och hållet mina egna.

Speciellt vill jag tacka **Gunnar Grönblom** som i utredningens alla skeden starkt engagerat sig i mitt arbete med sin sakkunskap, noggrannhet och humor á la GG. Alla andra som bidragit med intervjumaterial och synpunkter är också stort tack värda.

Vasa, den 21 mars 2010

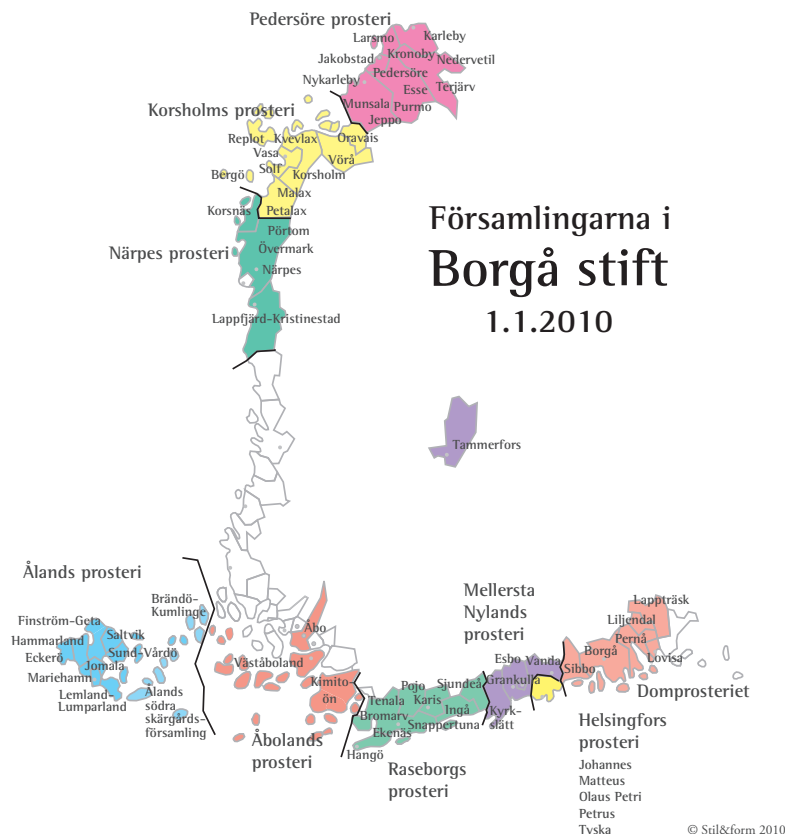
Bengt Klemets
docent, producent

De svenska församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna i Borgå stift i den kommunala omstruktureringsprocessen

Under 2000-talet har den statliga och kommunala omstruktureringsprocessen accentuerats av ekonomiska och politiska orsaker. Genom kommun- och servicestrukturreformen (KSSR) strävar man efter att effektivisera verksamheten genom att bilda stora enheter. Kommuner och samkommuner slås samman till allt större enheter. I KSSR-processen har man utgått från att samkommuner kring social- och hälsovård bör omfatta minst 20 000 invånare. Nu talas det redan om att en sådan enhet borde omfatta 100 000 invånare för att kunna fungera. Detta som ett exempel. Denna omstruktureringsprocess är alltså inte på långt när avslutad.

Kommunsammanslagningarnas politiska och ekonomiska konsekvenser diskuteras flitigt i de berörda kommunerna. Mera sällan inser man att också de lutherska församlingarna berörs av förändringarna i den kommunala strukturen.

I varje kommun där det finns mer än en luthersk församling ingår den i en kyrklig samfällighet som sköter en stor del av för-

samlingarnas förvaltning. Den kyrkliga samfälligheten lyder under domkapitlet i det stift som majoriteten av församlingarnas folk-mängd tillhör. Vid sammanslagningen av (små) svenska kommu-ner med en (stor) i huvudsak finskspråkig stad bildas en kyrklig samfällighet som i regel får finsk majoritet och därmed underly-der närmaste finska stift. Men trots att svenska församlingar ingår i en kyrklig samfällighet med finska som majoritetsspråk kvarstår de svenska församlingarna och de tvåspråkiga församlingarna med svensk majoritet i Borgå stift. Därmed påverkas församlingarna i

större utsträckning av de språkliga förändringarna än vad stiftet gör.

De svenska församlingarna och de tvåspråkiga församlingarna med svensk majoritet är dock beroende av att stiftet finns och att det har en likvärdig ställning med de finska stiftet. Man kan diskutera vilka av stiftens funktioner som på lång sikt är viktiga. Vilka uppgifter ska räknas till kyrkans primära? För Borgå stift tillkommer ytterligare en annan viktig funktion, nämligen **intressebevakningen** inom helhetskyrkan. Stiftet ska vara den instans som inom kyrkan **reagerar** när administrativa reformer görs och **bevakar** att servicen på svenska garanteras.

När en församling hör till Borgå stift och dess kyrkliga samfällighet underlyder ett finskt stift kan det ibland uppkomma märkliga situationer: Då Borgå domkyrka efter renoveringen skulle återinvigas 2008 hade stiftets biskop Gustav Björkstrand inte fullmakt att återinviga sin egen domkyrka! Domkyrkan förvaltas nämligen av Borgå kyrkliga samfällighet som i kraft av sin finska språkmajoritet underlyder Helsingfors stift. Problemet löstes genom att Björkstrand tillsammans med Helsingforsbiskopen Eero Huovinen återinvigde kyrkan, varefter det först hölls finsk högmässa, därefter svensk. Det finns inte många exempel på liknande intressekonflikter, och man måste väl också i fortsättningen kunna lita på att eventuella nya fall kan lösas på ett förnuftigt och frivilligt sätt.

Kan inflytandet över förvaltning, fastigheter och tjänster i allt större utsträckning överföras till kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet utan att de svenska församlingarna blir lidande? Så länge makten förknippas med ägandet, fastigheterna och förvaltningen får det svenska språket en försvagad ställning inom kyrkan. Därmed finns det en uppenbar risk att en sådan försvagning på sikt kan avspegla sig på verksamheten i församlingarna.

Kan man känslomässigt klara av att ens egen kyrka och begravningsplats ägs och sköts av en stor samfällighet och dessutom för-

valtas på ett annat språk än det egna? Detta ställt i relation till t.ex. själavården, som utan tvekan måste ske på eget språk.

Är det dessutom möjligt att ge de förtroendevalda i en tvåspråkig kyrklig samfällighet möjlighet att fungera likvärdigt på båda språken? Klarar kyrkomötet, kyrkostyrelsen, biskopsmötet och domkapitlet av att ge en sådan service på båda språken? Eller är en sådan byråkrati för dyr och tungrodd och är det därmed acceptabelt att lämna bort de svenska möteshandlingarna? Det måste i rättvisans namn påpekas att kyrkostyrelsen i detta avseende har förbättrat sin språkliga service under de senaste åren på ett utmärkt sätt.

Kyrkolagen och språket

Kyrkolagen (1054/1993) har klara paragrafer angående församlingarnas språkförhållanden och stiftstillhörighet. En luthersk församling i Finland kan vara enspråkigt finsk eller svensk eller tvåspråkig med antingen finsk eller svensk majoritet. Finns det fler än en församling i en kommun måste de alla ingå i en kyrklig samfällighet. Denna måste omfatta minst en kommun, men kan omfatta flera kommuner.

KL 3:6, 1 och 4

En församling i vilken flertalet medlemmar är svenskspråkiga tillhör det svenskspråkiga stiftet.

En kyrklig samfällighet lyder under domkapitlet i det stift som majoriteten av församlingarnas sammanlagda folkmängd tillhör.

KL 3:5, 3, (21.7.2006/621)

En kyrklig samfällighet är enspråkig, om enbart enspråkiga församlingar hör till den, och tvåspråkig, om församlingar med olika språk eller minst en tvåspråkig församling hör till den. Majoritetsspråket i en kyrklig

”På svenskt håll har det funnits en tradition att där kommuner av olika orsaker gått samman, har församlingarna bevarat kontinuiteten och den språkliga identiteten genom att inte gå samman. På finskt håll har det behovet inte funnits i lika hög grad och därmed inte samma rädsla för att gå samman.”

Gunnar Grönblom

samfällighet bestäms enligt flertalets språk bland de medlemmar som har antecknats som närvarande i de församlingar som hör till den kyrkliga samfälligheten.

Enspråkigt svenska församlingar och tvåspråkiga församlingar med svensk majoritet hör till Borgå stift. Enligt samma princip hör enspråkigt svenska kyrkliga samfälligheter och tvåspråkiga kyrkliga samfälligheter med svensk majoritet till det svenskspråkiga stiftet. Övriga hör till närmaste finska stift.

På individplanet gäller att kyrkans medlemmar ska höra till den församling på vars område de bor (den s.k. parokialprincipen) I en tvåspråkig kommun kan församlingsmedlemmarna dessutom i praktiken välja om de vill höra till en svensk eller en finsk församling om det finns sådana i kommunen. Det är inte så, att den som har svenska som modersmål måste tillhöra en svensk församling, och den som har finska som modersmål måste tillhöra en finsk församling. Man får själv välja. Denna möjlighet har lett till att ungefär dubbelt fler finskspråkiga hör till en svensk församling än svenskspråkiga till en finsk församling. En motivering till denna praxis är att medlemmarna i en tvåspråkig familj då inte behöver tillhöra olika församlingar.

Gudstjänster och annan verksamhet ska vid behov ordnas såväl på den finskspråkiga eller den svenskspråkiga minoritetens som på någon annan minoritets språk. Är minoriteterna små brukar verksamheten inskränka sig till en eller ett par gudstjänster per år. Dessutom har en medlem av kyrkan rätt att få de enskilda kyrkliga förrättningar som gäller honom eller henne själv utförda på sitt modersmål, finska eller svenska. Vid gudstjänster och kyrkliga förrättningar kan även något annat språk användas. (KL4:4,1-2)

Under de senaste åren har en s.k. kodifiering av kyrkolagstiftningen pågått. Ett digert betänkande, 310 sidor, framlades på finska

av en kommission i maj 2009 och på svenska i oktober samma år. Bl.a. biskopsmötet, domkapitlen och stiftsfullmäktige har lämnat yttranden om kodifieringsbetänkandet före utgången av år 2009. Svensk representant i kommissionen har varit Borgå domkapitels tidigare notarie och stiftsdekan **Gunnar Grönblom**.

Kodifieringen har inte inneburit att man försökt skriva en ny kyrkolag utan man har försökt ordna och uppdatera lagsamlingen samt få bort motsättningarna inom och mellan olika lagar. Beträffande ändringar i de språkliga bestämmelserna har arbetsgruppen försökt vara mycket försiktig. Huvudregeln har varit att hålla fast vid de nuvarande principerna. En ändring i lagtexterna som föreslås är att termen ”det svenskspråkiga stiftet” ska bytas ut mot Borgå stift. Härigenom får stiftet en starkare ställning.

De flesta ändringarna, ca 95 %, är av teknisk natur, inte substantiella. Kodifieringsbetänkandet innehåller som alltid i liknande sammanhang förutom lagtexterna både allmän motivering och detaljmotivering. Dokumentet är inte skrivet så att man motiverar enbart förändringarna, utan det är skrivet som ett slags uppslagsverk med motivering till det mesta.

Ytterligare en orsak till att kodifieringskommissionen inte föreslår större ändringar i fråga om de kyrkliga samfälligheterna i kyrkolagstiftningen är att en reform av de kyrkliga samfälligheterna genomfördes så sent som 2004. Den kompromiss som då utarbetades innebär att man lagstiftningsvägen endast ska ha en ramlag som föreskriver att det i varje kommun måste finnas en kyrklig samfällighet om det inom kommunen i fråga finns flera än en församling. Den kyrkliga samfälligheten får aldrig vara mindre än en kommun, men den kan omfatta flera kommuner. Exempel på den senare modellen är Pedersörenejdens kyrkliga samfällighet som omfattar både Jakobstad och Pedersöre, och Åbo kyrkliga samfällighet som omfattar både Åbo och S:t Karins. Inom denna ramlag är det möjligt att ha allt mellan en starkt centraliserad och en starkt

decentraliserad struktur. Den senare modellen påminner mycket om den tidigare möjligheten att ha partiell ekonomisk gemenskap. Detta linjeval kan man göra på lokal nivå förutsatt att man är enig om vilken modell som ska gälla. Är man inte enig överförs ärendet till kyrkostyrelsen som avgör frågan efter att ha inhämtat utlåtande från de berörda domkapitlen.

KL 3:3, 1

Församlingsindelningen ska motsvara kommunindelningen så att varje kommun i sin helhet befinner sig på området för samma församling eller samma kyrkliga samfällighet.

De problem som under årens lopp varit aktuella i de kyrkliga samfälligheterna har oftast gällt antalet tjänster i församlingarna. Det är sällan möjligt att dela antalet tjänster i direkt relation till antalet medlemmar. Om kommunen omfattar ett stort område och har tiotalet finska församlingar – t.ex. Åbo eller Tammerfors – och en svensk församling som täcker hela området, då kan man inte automatiskt ha antalet tjänster i förhållande till antalet medlemmar. På ett begränsat område klarar man sig med mindre personal än på ett vidsträckt område med många olika verksamhetspunkter.

Med detta i beaktande och efter en hård kamp i beredningsgruppen intogs en passus om att församlingarna själva fick möjlighet att inom sitt årliga anslag besluta om sina tjänster, detta under förutsättning att grundstadgan innehåller en sådan bestämmelse. Där byggde man in ett strukturellt problem: Vad händer då det blir kärvare ekonomiska tider och församlingarna vägrar att dra in tjänster? Vad kan den kyrkliga samfälligheten göra i den situationen?

Ett större problem är dock resursfördelningen mellan församlingarna i en stor kyrklig samfällighet som t.ex. Tammerfors eller

Åbo. Då den svenska församlingen är mycket mindre än de övriga församlingarna i den kyrkliga samfälligheten kan en överstor finsk majoritet lätt glömma bort att den lilla församlingen kan behöva extra resurser. Liknande problem har också de små **finska** församlingarna i relation till de stora församlingarna i en kyrklig samfällighet.

Den kyrkliga samfälligheten

Den kyrkliga samfälligheten är alltså ett gemensamt förvaltningsorgan för de församlingar som är anslutna till samfälligheten. Den beslutar om den kyrkliga inkomstskatteprocenten, fördelningen av skatteintäkterna mellan samfälligheten och de olika församlingarna samt sköter om avgifterna till Kyrkans centralfond. Budget, finansförvaltning, bokföring och löneutbetalningar hör också till samfällighetens uppgifter. Dessutom finns det en lång rad med allmänna ärenden som gäller samfälligheten som helhet.

Därutöver kan den kyrkliga samfälligheten fatta beslut i vissa ärenden som berör de enskilda församlingarna om inte beslutsrätten överförs till församlingarna. Dessa frågor gäller tjänster och fastigheter. Vi ska senare se hur de kyrkliga samfälligheterna i Borgå stift har löst dessa frågor.

Det viktigaste dokumentet som reglerar maktfördelningen mellan den kyrkliga samfälligheten och de enskilda församlingarna är **grundstadgan**. Grundstadgan ska godkännas av gemensamma kyrkofullmäktige och underställas kyrkostyrelsen för avgörande. Detta dokument styr samtidigt graden av självbestämmande som de enskilda församlingarna får och som kan variera stort. Där kan man också komma överens om att tilldela de enskilda församlingarna en klumpsumma som de själva får förvalta. Man utgår då från en fördelningsformel om hur pengarna ska fördelas.

Om denna formel inte finns i grundstadgan besluter gemensamma kyrkofullmäktige årligen med enkel majoritet om hur skatteintäkterna ska fördelas.

Om fördelningsprincipen finns angiven i grundstadgan, då ska gemensamma kyrkofullmäktiges beslut om en ändring av denna princip i en tvåspråkig kyrklig samfällighet via respektive finska domkapitel och Borgå domkapitel underställas kyrkostyrelsen för avgörande, ifall beslutet inte är enhälligt. Då har domkapitlen en chans att via yttrande påverka lösningar som kunde vara ödesdigra för minoriteten. Således blir tröskeln att ändra på fördelningsprincipen högre om den är intagen i grundstadgan. Det slutgiltiga beslutet fattas av kyrkostyrelsen.

I de flesta ärenden som de kyrkliga samfälligheternas beslutande organ behandlar ska besluten inte underställas någon myndighet för fastställelse. Undantag är **reglementet för begravningsväsendet** och **reglementet för gemensamma kyrkorådet** som båda ska underställas domkapitlet för fastställelse. **Språkstadgan** ska inte längre underställas och är obligatorisk endast i tvåspråkiga församlingar och kyrkliga samfälligheter. I enspråkiga församlingar kan språkraven i stället ingå i instruktionerna för berörda tjänster eller i en språkstadga. **Grundstadgan** ska också underställas, men som redan konstaterats en högre instans, kyrkostyrelsen. I denna fråga lämnar både Borgå domkapitel och respektive finska domkapitel egna yttranden. I praktiken har det då inte någon betydelse om den kyrkliga samfälligheten har finsk eller svensk majoritet, eftersom grundstadgan ändå går till kyrkostyrelsen.

I rena förvaltningsfrågor är det alltså inte mycket stiftet förlorar då en kyrklig samfällighet byter stiftstillhörighet, i synnerhet som de dokument som ska underställas domkapitlet blir allt färre. Det ena domkapitlet har visserligen den formella makten, men man tar i regel hänsyn till det andra domkapitlets åsikter. Denna lojalitet och respekt mellan domkapitlen har funnits sedan gammalt. Rät-

ten att lämna yttrande finns i förvaltningslagen (6:34,1), som enligt KL 25:5,1 ska iakttas. Enligt den måste man be om yttranden från alla berörda parter. Eftersom de svenska församlingarna underlyder Borgå domkapitel ska detta också höras (och vice versa om den kyrkliga samfälligheten har **svensk** majoritet). Därför är det viktigt att Borgå domkapitel också i fortsättningen prioriterar dessa ärenden. Ett gediget yttrande både underlättar det finska domkapitlets arbete och är i praktiken till det svenska stiftets fördel.

Beträffande **visitationerna** så förrättas de i en finsk kyrklig samfällighet av den finska biskopen, och inte av den svenska. De svenska församlingarna visiteras av Borgå stifts biskop oberoende av om den kyrkliga samfälligheten har finsk eller svensk majoritet. Har den kyrkliga samfälligheten finsk majoritet har det ändå i praktiken varit så att den svenska biskopen samtidigt har haft en överläggning även med den kyrkliga samfällighetens representanter. Redan av hövlighetsskäl, och för informationens skull. Därtill är det skäl att beakta att visitationerna idag är mera rådplägningar och mindre egentliga visitationer än förr.

Trots att kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet upplevs fungera väl också inom de svenska församlingarna betyder det inte att det skulle saknas problem. En del problem grundar sig på det faktum att man har olika kyrklig kultur på svenskt och finskt håll. Detta kan ta sig uttryck i olika förhållningssätt i förhållandet till kyrkan. Språkproblemen är i huvudsak av praktisk art och gäller nästan enbart översättningsfrågor och bristande språkkunskaper. Hur ska man få de dokument som ska behandlas i de olika förtroendeorganen på sitt eget modersmål? Kallelserna till gemensamma kyrkofullmäktige och gemensamma kyrkorådet är i de flesta fall på båda språken, men där tar den språkliga servicen slut. Och om det finns material på svenska kommer det i regel i sista minuten. Problemet gäller på alla nivåer, i kyrkomötet, domkapitlen och de flesta andra kyrkliga organen. I regel blir de tvåspråkiga organen

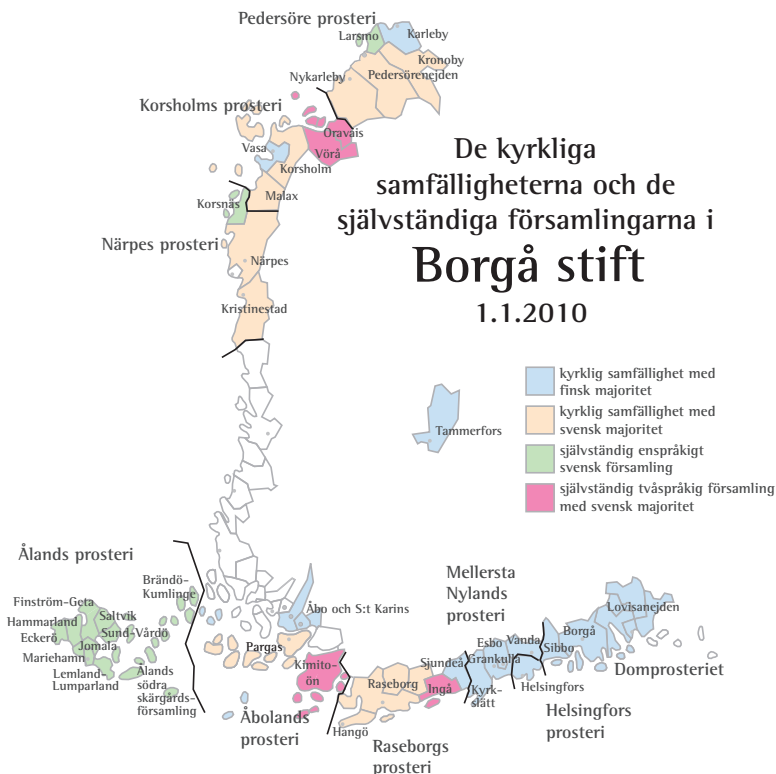
sådana att man förväntar sig att alla förtroendevalda ska kunna förstå finska och helst också tala finska.

I stället för att lösa översättningsproblematiken inom domkapitlen förväntar man sig att de tvåspråkiga kyrkliga samfälligheterna själva sköter den översättning som de anser nödvändig. Där varierar praxis, men t.ex. Vasa kyrkliga samfällighet översätter till svenska en stor del av det material som Lappo domkapitel levererar till den tvåspråkiga kyrkliga samfälligheten. Då man i en svensk församling ska lämna yttrande sitter man i förtroendeorganen och försöker tolka den svåra förvaltningsfinskan först, sedan lämnar man ett yttrande på två språk. Rent formellt kunde man lämna sitt yttrande enbart på svenska, men vill man att det ska ha någon betydelse har man lärt sig att det måste finnas också på finska.

Ett annat problem som främst gäller små församlingar i stora kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet – t.ex. Tammerfors – är det dubbelarbete som i praktiken drabbar församlingens kyrkoherde: I praktiken tillhör man två stift med dubbla kyrkoherdekonferenser, två prosterier, två kontraktsprostar och nästan två biskopar och två notarier. I en liten enprästdöds församling är det här en besvärlig situation!

Slutligen kan man notera att ju större de kyrkliga samfälligheterna blir, desto mindre behov har de av kontakter till sina domkapitel. Extrema exempel är Helsingfors, Esbo, Tammerfors och Åbo, som knappast har några behov av domkapitlet eftersom de redan inom sin egen organisation har all den expertis de behöver. Därför är det uppenbarligen viktigare att servicen inom de kyrkliga samfälligheterna fungerar bra på båda språken än att kontakterna mellan ett finskt domkapitel och den tvåspråkiga kyrkliga samfälligheten gör det.

Borgå stift och de kyrkliga samfälligheterna

© Stil&form 2010

Efter 1.1.2010 hör de flesta församlingarna i Borgå stift till en kyrklig samfällighet. Förutom de åländska församlingarna finns det sex självständiga församlingar som inte tillhör någon samfällighet: Ingå, Kimitoöns, Korsnäs, Vörå, Oravais och Larsmo församlingar. Under hösten 2009 och våren 2010 utreds olika samarbetsformer för de åländska församlingarna, men eftersom stiftstillhörigheten i ingen händelse kommer att ändras, förbigår jag Åland i denna undersökning.

I Borgå stift är situationen 1.1.2010 följande: Av de 24 samfälligheter där det ingår en svensk församling har tio svensk majoritet och underlyder därför Borgå domkapitel. I Nyland är det endast Raseborgs kyrkliga samfällighet och Hangö kyrkliga samfällighet som hör till denna grupp. I den senare är differensen mellan språkgrupperna nere i några hundratal medlemmar i svensk favör medan staden beträffande samtliga invånare har finsk majoritet.

I Åboland finns endast Pargas kyrkliga samfällighet där Väståbolands svenska och finska församlingar ingår.

De sju återstående svenska kyrkliga samfälligheterna finns i Österbotten: Kristinestads, Närpes, Malax, Korsholms, Nykarleby, Pedersörenejdens och Kronoby kyrkliga samfälligheter.

Nästan alla kyrkliga samfälligheter i södra Finland har finsk majoritet. Till Helsingfors stift hör förutom alla församlingar i Helsingfors kyrkliga samfällighet, Borgå, Lovisanejdens, Sibbo och Vanda kyrkliga samfälligheter. Lovisanejdens kyrkliga samfällighet är den senaste samfälligheten där det skett en förskjutning inom stiftet. Vid nyår började nämligen Liljendal och Pernå, som dittills varit självständiga församlingar i Borgå stift att tillhöra den här kyrkliga samfälligheten. De svenska församlingarna kvarstår dock fortsättningsvis i egenskap av församlingar i Borgå stift.

Till Esbo stift hör Esbo, Grankulla, Sjundeå och Kyrksläpps kyrkliga samfälligheter. Åbo kyrkliga samfällighet hör till ärkestiftet, Tammerfors kyrkliga samfällighet till Tammerfors stift och Karleby kyrkliga samfällighet till Uleåborgs stift. Vasa kyrkliga samfällighet är den enda som nu underlyder Lappo stift. Till denna hör den finska och den svenska församlingen i Vasa stad.

Också om en viss diskussion om kommunsammanslagningar, och därmed ändrade samfällighetsgränser, ännu pågår i Nyland är det tydligt att det är i svenska Österbotten de största förändringarna beträffande nya kyrkliga samfälligheter kan inträffa. En kommunsammanslagning kring Vasa med bildandet av ett Stor-Vasa

kan leda till att upp till fyra svenskspråkiga kyrkliga samfälligheter överförs till Lappo stift. Dessutom kan tre nu självständiga församlingar ingå i en sådan kyrklig samfällighet. Nu hör tio kyrkliga samfälligheter till Borgå stift, då är det sex kvar. Men som jag tidigare har framhållit: Förändringarna gäller endast de kyrkliga samfälligheterna och inte församlingarnas stiftstillhörighet.

Redan nu finns det alltså inom stiftet fler tvåspråkiga kyrkliga samfälligheter med finsk majoritet än tvärtom. De allra flesta av dessa kyrkliga samfälligheter har skött sin svenskspråkiga minoritet på ett oklanderligt sätt. Det är väldigt få samfälligheter där de svenska församlingar som varit i minoritet har haft det dåligt.

Även om en kyrklig samfällighet med både svenska och finska församlingar underlyder antingen det svenska stiftet eller ett finskt stift – och då det gäller de riktigt stora kyrkliga samfälligheterna så är det ett finskt stift - så underlyder **församlingarna** utgående från sin språktillhörighet sitt eget stift. Fastighetsförvaltningen, personalförvaltningen och ekonomiförvaltningen sköts på samfällighetsnivån men kan i praktiken genomföras på olika sätt; ibland har en hel del av förvaltningen delegerats till församlingsnivån. I dessa frågor avgör grundstadgan om man valt en centraliserad eller decentraliserad förvaltningsmodell. Men även i en kyrklig samfällighet är det endast församlingarna som sköter kyrkans primära uppgift, förkunnelsen och sakramenten. Den andliga verksamheten är alltså kvar på församlingsnivån och inte på samfällighetsnivån. Det är viktigt att ytterligare en gång notera att trots att den kyrkliga samfälligheten byter stiftstillhörighet hålls församlingarna ändå kvar i det stift de språkligt tillhör.

Att Borgå stift på grund av kommunsammanslagningarna får allt färre kyrkliga samfälligheter som underlyder stiftet behöver alltså inte vara en fråga om liv och död vare sig för stiftet eller för dess församlingar. Stiftet och domkapitlet har i förhållande till de svenska församlingarna ett tillräckligt stort spelutrymme, i syn-

nerhet om man i grundstadgan har fått in överenskommelser om tjänsterna och om fördelningen av verksamhetsmedel. Fastighetsfrågorna är svårare därför att många kyrkor och församlingshem används av både den finska och den svenska församlingen. Därför är det naturligt att den kyrkliga samfälligheten står som ägare till dem. Det kan finnas undantag, där endast den ena församlingen använder en viss fastighet, och i princip kunde då den församlingen stå som ägare till fastigheten, men är det ändamålsenligt?

Många kan se det största hotet mot stiftet och de svenska församlingarna i att de senare vid en kommunsammanslagning blir indragna som församlingar. Men på den punkten är kyrkolagen entydig både nu och under en överskådlig framtid. I lagen står uttryckligen att om det finns en svensk och en finsk församling så får man inte ändra på detta förhållande utan synnerligen vägande skäl. Och skälen får inte vara enbart ekonomiska. Med synnerligen vägande skäl menas t.ex. att minoriteten försvinner eller blir alltför liten. Man kan inte in absurdum driva en församling. Låt oss säga att Tammerforssvenskarna skulle minska till 200 från nuvarande 890. I Helsingfors såg de svenska församlingarna av ekonomiska orsaker sig tvingade att gå samman till större församlingar, i synnerhet som en motsvarande reduktion genomfördes på finskt håll, men i språkligt avseende förändrades ju inte deras status.

Dessutom är det viktigt att komma ihåg att initiativet till ändringar i församlingsdelningen inte kan tas av den kyrkliga samfälligheten utan endast av biskopen, domkapitlet eller församlingen själv.

Kapellförsamlingar på språklig grund

Förutom traditionella församlingar finns det möjlighet att bilda s.k. kapellförsamlingar. Kapellförsamlingar kan komma till då församlingar slås ihop i och med att den nya församlingen bestämmer

att en eller flera kapellförsamlingar ska bildas. Kapellförsamlingen omfattar ett bestämt område inom moderförsamlingen och har ett kapellråd som bestämmer om kapellförsamlingens angelägenheter. Moderförsamlingens församlingsråd eller kyrkofullmäktige utser medlemmarna i kapellrådet bland de församlingsbor som bor på kapellförsamlingens område. En kapellförsamling utgör alltså en del av en annan församlings område. Kapellförsamlingen kan ha en egen präst, kaplan eller församlingspastor, och en egen kyrka, ett kapell eller någon annan lokal.

Inom Borgå stift grundades fyra nya kapellförsamlingar då Väst-åbolands svenska församling bildades 1.1.2009, nämligen Nagu, Korpo, Houtskär och Iniö, vilka alla tidigare var självständiga församlingar. Inom den nya församlingen är det endast Pargas som inte är en kapellförsamling utan ett församlingsdistrikt. På Åland finns sedan tidigare två kapellförsamlingar, Geta och Vårdö, vilka likaså var självständiga församlingar innan de slogs samman med Finström respektive Sund. Inom Vasa svenska församling finns Sundom kapellförsamling. Alla dessa kapellförsamlingar verkar således på ett avgränsat område inom sina respektive moderförsamlingar.

En i hela kyrkan rätt sällsynt kapellförsamlingslösning finns inom Kimitoöns församling, en ny tvåspråkig församling som bildades 1.1.2009 genom att de tidigare församlingarna Kimito, Väst-anfjärd, Dragsfjärd och Hitis slogs samman. I stället för att grunda en kyrklig samfällighet, vilket i Borgå stift hade varit det normala i liknande situationer, fattade kyrkofullmäktige beslut om att bilda fyra kapellförsamlingar enligt de gamla självständiga församlingarnas gränser, men lämnade ingen del av moderförsamlingen utanför! Moderförsamlingen består alltså enbart av sina fyra kapellförsamlingar. Genom en förfrågan till alla finskspråkiga medlemmar konstaterades dessutom att en stor majoritet av dessa inte ville ha en egen finsk kapellförsamling, vilket i nuläget inte heller hade va-

rit möjligt. I stället kvarstår alla fyra kapellförsamlingar som tvåspråkiga.

En nyordning som föreslagits i kodifieringskommissionens betänkande gäller **kapellförsamlingar på språklig grund**. Kodifieringskommissionen föreslår nämligen att en kapellförsamling ska kunna bildas också på språklig grund, vilket hittills inte varit möjligt. I praktiken blir denna möjlighet antagligen viktigare för finska språkminoriteter än svenska. Ett undantag är Lojo, där det finns så många svenskar att det kunde vara någon mening med en kapellförsamling. Dessutom bor nästan alla svenskspråkiga koncentrerade till Virkby. Däremot är det inte aktuellt att en nu självständig församling skulle bli en kapellförsamling, ty en sådan **påtvingad** utveckling är inte i överensstämmelse med kyrkolagen. (KL 3:3,3)

Däremot har Borgå stift flera församlingar där det finns en stor finsk språkminoritet utan egen församling. Kimitoön, Ekenäs, Snappertuna, Tenala och Pernå är några exempel. Gamla Ekenäs stad har således närmare 2 000 finskspråkiga som inte vill bilda en egen finsk församling. De är rädda för att få sämre service. Speciellt de som är utspridda i periferin tror att ingen kommer att bry sig om dem. Varken Karis finska eller Pojo finska församling sträcker sig över hela Raseborg. I stället hör de finskspråkiga medlemmarna till de odelade församlingarna Ekenäs, Snappertuna och Tenala.

Samma regel har nyligen tillämpats i östra Nyland, där Pernå, Strömfors och Liljendal förblev odelade då kommunerna slogs samman med Lovisa. Tidigare, då t.ex. S:t Karins kommun och Åbo stad slogs samman, liksom då Esse och Purmo kommuner slogs samman med Pedersöre, som sedan tidigare bildade en kyrklig samfällighet med Jakobstad, har regeln varit en annan. Då det i moderförsamlingen, d.v.s. i Jakobstad fanns en finsk församling och i Åbo en svensk församling, så utvidgades dessa automatiskt till att omfatta hela den nya kommunens område. Så Åbo svenska församling omfattar också S:t Karins, och Jakobstads finska församling omfattar

också de finskspråkiga medlemmarna i Pedersöre, Esse och Purmo. Enligt denna princip borde det ha blivit likadant i Raseborg, att antingen Pojo finska församling eller Karis finska församling skulle ha kommit att omfatta de finskspråkiga i de övriga församlingarna. På samma sätt har det alltså gått i det nya Stor-Lovisa. Lovisa finska församling omfattar inte Pernå och Liljendal lika litet som Lovisa svenska omfattar Strömfors. Därmed har det uppkommit ett starkt prejudikat för liknande situationer i framtiden.

Avsaknaden av en finsk församling på många orter – och i regel en rätt obetydlig egen finsk verksamhet – är en uppenbar brist för en fungerande församlingsverksamhet som skulle omfatta alla kyrkans medlemmar. De som saknar kyrklig gemenskap på eget språk är oftast inflyttade finskspråkiga som har kommit i industrialiseringens kölvatten. De finskspråkiga som har sina rötter hundratals år tillbaka är däremot i regel tvåspråkiga. I sådana församlingar där det aldrig blivit en verklig församlingsverksamhet på finska kunde bildandet av en kapellförsamling vara ett steg framåt.

Intresset på finskt håll att bilda kapellförsamlingar har de senaste åren klart ökat. För tio år sedan var inställningen den helt motsatta. De förändringar som nu håller på att genomföras beträffande kapellförsamlingarnas rättigheter har gjort att de långt närmast sig de rättigheter församlingarna tidigare hade i en partiell ekonomisk gemenskap. Kapellförsamlingen får t.ex. möjlighet att påverka fastigheterna - men inte tjänsterna – och de får välja sin kaplan. Man har en relativt stor självständighet men med mindre byråkrati än en självständig församling i en kyrklig samfällighet har. Samtidigt avstår man från en del makt genom att man saknar egen representation i kyrkofullmäktige och inte heller får välja kapellrådet själv. Det är nämligen moderförsamlingens beslutande organ (kyrkofullmäktige/församlingsråd) som väljer kapellrådet.

Den här modellen kan vara värd att beakta då självständiga församlingar ska uppgå i större kyrkliga samfälligheter och där press-

sen att församlingar slås ihop och försvinner blir så stor att man inte kan motstå den. Då kan kapellförsamlingen vara bättre än ingenting då det gäller att bevara en orts språkliga, kulturella och andliga identitet. Men priset för mindre byråkrati är att man förlorar mycket av sitt inflytande i de beslutande organen.

Stor-Vasas kyrkliga samfällighet - en uppsjö av hot och möjligheter

Vi konstaterade tidigare att också om en viss diskussion om kommunsammanslagningar och därmed ändrade kyrkliga samfällighetsgränser ännu pågår i Nyland, är det tydligt att det är i svenska Österbotten de aktivaste diskussionerna om kommunsammanslagningar förs just nu. Däremot är det mycket tyst om vilka följder dylika sammanslagningar kommer att få för de församlingar som finns på berörda områden. En kommunsammanslagning kring Vasa med bildandet av ett Stor-Vasa kan leda till att upp till fyra kyrkliga samfälligheter som nu underlyder Borgå stift överförs till Lappo stift. Dessutom kan tre nu självständiga församlingar komma att ingå i en sådan kyrklig samfällighet.

I det här avsnittet beaktas enbart följderna av direkta **kommunsammanslagningar**, d.v.s. närmast uppkomsten av en ny kyrklig samfällighet i Stor-Vasa och dess möjliga (och troliga?) utformning. Alternativen för de svenska församlingar som i så fall kommer att ingå i denna kyrkliga samfällighet utreds likaså. Dessutom beaktas möjliga förändringar i församlingsverksamheten.

Det är skäl att notera att praktiskt taget alla kommuner utom Vasa stad entydigt har **avvisat** direkta kommunsammanslagningar och i stället förespråkat utökat samarbete. Också efter att den beställda KSSR-rapporten presenterades i september 2009 har den-

na inställning kvarstått. Speciellt de svenska och de tvåspråkiga kommunerna med svensk majoritet har av språkliga orsaker varit konsekvent negativa till sammanslagningar. Men statliga direktiv kan ytterligare framtvunga sammanslagningar inte minst under en ekonomisk recession. Och då kan tidtabellerna för lagstadgade strukturförändringar inom den kyrkliga sektorn vara ytterst snäva. Om kommunerna väljer att fortsätta det omfattande samarbete som redan nu finns, utan att gå samman till större enheter, påverkas inte församlingsstrukturerna och de nuvarande kyrkliga sällskapernas stiftstillhörighet. Det nuvarande samarbetet mellan församlingarna fortsätter och kan helt säkert utökas. Men det är en annan historia.

Utredningen om KSSR i Vasaregionen 2025

Forskarna **Anita Niemi-Iilahti** och **Siv Sandberg** presenterade hösten 2009 en rapport med en helhetsanalys av olika alternativ för kommunstruktur och kommunsamarbete i Vasaregionen 2025. Undersökningen beaktade fyra centrala teman: demokrati, ekonomi, funktionalitet och språk. Vasa, Korsholm, Lillkyro, Vörå-Maxmo, Oravais, Malax, Korsnäs, Närpes och Kristinestad deltog i utredningsarbetet medan Storkyro ställde sig utanför. Kaskö och Laihela ville endast utreda kommunsamarbete. Invånarantalet i regionen var i slutet av år 2008 121 700 personer. Hälften av befolkningen bor i Vasa stad. Av befolkningen är 53 % finskspråkiga, 43 % svenskspråkiga och 4 % har annat modersmål.

Utredarna presenterade i sin rapport sju modeller för en ny kommunstruktur, från parvisa sammanslagningar till en enda stor kustkommun. I kustkommunen ("Modell A"), från Oravais till Kristinestad blir förhållandet mellan språkgrupperna ytterst jämnt, 49,5 % finskspråkiga och 46,4 % svenskspråkiga, men då bör man beakta att Kaskö och Laihela inte är medräknade. Om en sådan mo-

dell genomförs är det möjligt att dessa båda kommuner kommer att ingå, och då ökar den finskspråkiga befolkningens procentuella andel ytterligare.

Utredarna rekommenderar två av sina modeller som de mest konkurrenskraftiga om det övergripande målet är att skapa en mer enhetlig och konkurrenskraftig Vasaregion:

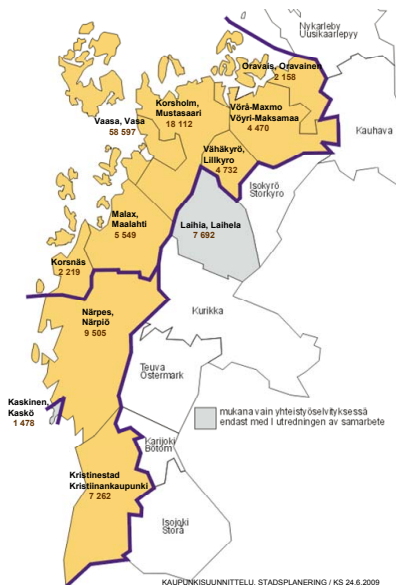
B Två kommuner

Vasa

befolkningen	95 837	
finskspråkiga	52 131	54,4 %
svenskspråkiga	39 770	41,5 %
övriga	3 936	4,1 %

Sydösterbotten

befolkningen	16 767	
finskspråkiga	3 619	21,6 %
svenskspråkiga	12 508	74,6 %
övriga	640	3,8 %

Den första modellen utgår från att man bildar två kommuner ("Modell B"), en i Sydösterbotten som omfattar Kristinestad och Närpes (och Kaskö), och en kommun som omfattar alla kommuner mellan Oravais och Korsnäs, inklusive Vasa. Den kyrkliga samfällighet som då uppkommer i Sydösterbotten kommer att ha en stark svensk majoritet och fortsättningsvis underlyda Borgå stift, medan det nya Stor-Vasa med klar finsk språkmajoritet bildar en kyrklig samfällighet som underlyder Lappo stift. Jag ska senare behandla Vasasamfälligheten.

D Parvisa sammanslagningar

Vörå-Maxmo-Oravais

befolkningen	6 628	
finskspråkiga	832	12,6 %
svenskspråkiga	5 528	83,4 %
övriga	268	4,0 %

Vasa-Korsholm-Lillkyro

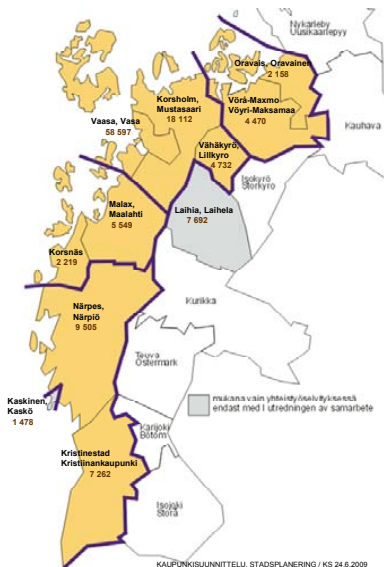
befolkningen	81 441	
finskspråkiga	50 722	62,3 %
svenskspråkiga	27 326	33,5 %
övriga	3 393	4,2 %

Malax-Korsnäs

befolkningen	7 768	
finskspråkiga	577	7,4 %
svenskspråkiga	6 916	89,0 %
övriga	275	3,6 %

Sydösterbotten

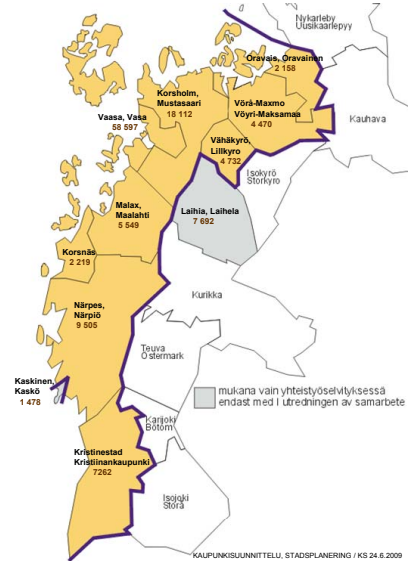
befolkningen	16 767	
finskspråkiga	3 619	21,6 %
svenskspråkiga	12 508	74,6 %
övriga	640	3,8 %

Den andra modellen ("Modell D") utgår från parvisa kommunsammanslagningar, en lösning som snabbare får igång förändringsprocessen och stegvis leder till en enhetligare Vasaregion. Man medger dock att denna modell sannolikt bara utgör första steget i en kedjereaktion av förändringar. Paret kunde då vara Oravais-Vörå-Maxmo, Vasa-Korsholm-Lillkyro, Malax-Korsnäs och Närpes-Kristinestad. Stor-Vasas kyrkliga samfällighet i denna modell kommer att underlyda Lappo stift medan de övriga i språkligt avseende blir starka svenska kyrkliga samfälligheter i Borgå stift. Jag återkommer till Vasa kyrkliga samfällighet i denna modell.

A Kustkommunen

befolkningen	112 604	
finskspråkiga	55 750	49,5 %
svenskspråkiga	52 278	46,4 %
övriga	4 576	4,1 %

Dessutom ska jag behandla den kyrkliga samfälligheten i den mest omfattande modellen, Kustkommunen ("Modell A"), med alla kommuner mellan Oravais och Kristinestad. Forskarna konstaterar dock att denna konstruktion skulle bli svår att förvalta inte minst i språkligt avseende eftersom där ingår tidigare tvåspråkiga kommuner med antingen finsk eller svensk majoritet, samt enspråkigt finska och enspråkigt svenska kommuner. Modellen är spännande ur svenskt perspektiv eftersom den nya kyrkliga samfälligheten kunde få svensk majoritet, eftersom kyrkotillhörigheten är större på svenskt än på finskt håll. Och då överförs nuvarande Vasa kyrkliga samfällighet till Borgå stift.

Modeller för Stor-Vasa kyrkliga samfällighet

Enligt kyrkolagen ska en ny kyrklig samfällighet bildas från samma datum som den nya kommunen uppstår. Kyrkorådet i den största församlingen, eller i fallet Stor-Vasa, gemensamma kyrkorådet i den största kyrkliga samfälligheten, d.v.s. Vasa kyrkliga samfällighet, ska ta initiativet och leda beredningen av den nya kyrkliga samfälligheten. Denna process startade i Vasa kyrkliga samfällighet så tidigt som 18.5.2006, då gemensamma kyrkorådet tillsatte en arbetsgrupp med uppgift ”att följa med kommunreformens utveckling och dess eventuella inverknings på Vasa kyrkliga samfällighet och dess församlingars organisation.”

Senare kompletterades arbetsgruppens uppgifter så att också den kyrkliga samfällighetens strategiutredning ingick. Arbetet resulterade i en utredning författad av den tidigare ekonomidirektören **Silvo Similä** och daterad den 28 september 2008. Utredningen har rubriken *Vasa kyrkliga samfällighets strategiutredning*. Uppdraget hade samtidigt konkretiserats i meningen ”förberedelse av de församlingssammanslagningar som blir aktuella vid eventuella kommunsammanslagningar.”

I utredningen utgår man som en självklarhet ifrån att när kommuner sammanslås ska församlingarna också göra det i en eller annan omfattning. I själva verket förutsätter kyrkolagen inte att så sker, utan kräver endast att de församlingar som finns i en och samma kommun ska ingå i en och samma kyrkliga samfällighet. Detta hindrar inte att en del församlingssammanslagningar sker, men man kan inte utgå från att så är fallet. Modellen att det **inte** sker några församlingssammanslagningar i det nya Stor-Vasa har dock inte beaktats i Vasa-utredningen.

De talrika modeller som prövas i utredningen utgår alltså från att ett visst antal församlingar slås samman till större enheter inom Stor-Vasa kyrkliga samfällighet. Utan att gå närmare in på vilka

dessa församlingar kunde vara har man valt att utgå från ”Vasas pendlingsområde”. I praktiken handlar det om kommunerna i KSSR-dokumentets modell B, kommunerna från Oravais till Korsnäs, kompletterade med Laihela och Storkyro. Man skriver dock klart ut att det inte finns behov att spekulera i vilka kommuner som går samman med Vasa stad, och att en sammanslagning av **alla** församlingar inom Vasas pendlingsområde ”är orealistisk”. Slutligen konstaterar man helt riktigt att Vasa kyrkliga samfällighet och dess nuvarande församlingar varken av verksamhets- eller ekonomiska orsaker har några behov av sammanslagningar med någon annan församling.

De modeller som strategiutredningen behandlar utgår från två församlingar och en kapellförsamling (Sundom), d.v.s. att Vasa finska och Vasa svenska församling bevaras och att regionens övriga församlingar ansluts till dessa. Alternativet är att alla nuvarande församlingar och kyrkliga samfälligheter i regionen dras in och man grundar en ny finsk och en ny svensk församling och att dessa båda bildar en ny kyrklig samfällighet.

Denna församlingsindelning baserar sig på språk och församlingarnas verksamhetsområden och omfattar hela den nya kommunen. Det bildas två resursmässigt starka församlingar med en förhållandevis lätt förvaltningsstruktur, men samtidigt är det fråga om heterogena församlingar när det gäller den interna identiteten, antalet förtroendevalda minskar och församlingsmedlemmarnas möjligheter att ordna verksamheten på det egna området minskar. Den finska församlingen i denna modell har 30 medlemmar i gemensamma kyrkofullmäktige och den svenska 21.

Modellen med två församlingar utvecklades vidare så att man lade till ett antal kapellförsamlingar, som mest alla andra församlingar utom moderförsamlingarna Vasa finska och Vasa svenska församlingar.

Sedan presenteras olika modeller för alternativet flera församlingar än två, men man drar där gränsen att en församling enligt kyrkostyrelsens förslag borde ha minst 6 000 medlemmar. De modeller som behandlas utgår från tre församlingar, fem församlingar eller sju församlingar. I alla modellerna sammanslås de svenska församlingarna medan Laihela, Lillkyro och Storkyro i de två senare alternativen utgör egna församlingar.

Slutligen behandlas de tre alternativen utgående från att församlingarna kan ha ett varierande antal kapellförsamlingar. Sammanlagt antal tillämpningar blir över 20. Genom att grunda kapellförsamlingar växer visserligen förvaltningsstrukturen, men församlingsmedlemmarnas möjligheter att delta i organiseringen av det egna områdets verksamhet är goda och verksamheten kan i praktiken ”vara lika mångsidig som en självständig församlings verksamhet.”

Similäs utredning är omfattande och gediget utförd enligt de premisser jag ovan beskrivit. Han konstaterar också helt riktigt att kommunsammanslagningarna för församlingarna verkar komma som en överraskning och att de kommunala beslutsfattarna ofta glömmar bort att sammanslagningarna också får följder för församlingarna. Enligt honom borde församlingarna få minst två års tid för att man ska hinna med alla nödvändiga förberedelser.

Det är ett faktum att processer av detta slag kräver tid. Alla församlingar och kyrkliga samfälligheter i den nya kommunen ska naturligtvis vara involverade i processen. Gemensamma arbetsgrupper ska utarbeta den nya grundstadgan, ett av de viktigaste dokumenten i den nya kyrkliga samfälligheten. Det är genom grundstadgan som man har möjlighet att göra kompromisser som tillvaratar också de små församlingarnas intressen. Att senare göra ändringar i grundstadgan är betydligt svårare.

Utvecklingen mot ett Stor-Vasa förändrar naturligtvis verksamhetsmöjligheterna och beslutsprocesserna i de församlingar som ansluts till den nya kyrkliga samfälligheten. Huruvida det för de svenska församlingarnas del innebär ett katastrofscenari eller en möjlighet att utveckla församlingsverksamheten återstår att se. Hotbilderna grundar sig främst på tre faktorer: Storleken på de båda Vasaförsamlingarna i förhållande till den egna och att förvaltningspråket ändras från svenska till finska.

- Om det blir ett stort Stor-Vasa, från Oravais till Kristinestad, kunde det uppstå en kyrklig samfällighet som underlyder Borgå stift. (I denna kustkommunsmodell saknas Laihela och Kaskö eftersom de inte var med i undersökningen. Inte heller Storkyro finns med eftersom kommunen sagt nej till både sammanslagning och utökat samarbete med Vasa.) I detta scenario är förändringarna störst för den nuvarande kyrkliga samfälligheten i Vasa eftersom den överförs till Borgå stift och byter förvaltningspråk till svenska.
- I alla andra modeller får de kommuner som går samman med Vasa finsk majoritet och en kyrklig samfällighet som underlyder Lappo stift. Då berörs alla de nuvarande svenska och tvåspråkiga församlingarna med svensk majoritet genom att den kyrkliga samfälligheten byter stiftstillhörighet och förvaltningspråk.
- I de modeller som ingår i Vasa kyrkliga samfällighets strategiutredning finns det en uppenbar risk att några av de små (svenska) församlingarna försvinner eller blir kapellförsamlingar under någon av de större församlingarna.

Jag ska utgående från KSSR-rapportens kommunmodeller skissa olika alternativ för den nya kyrkliga samfälligheten i Stor-Vasa. Samtidigt utgår jag ifrån att församlingarna inte i någon större utsträckning måste slås samman eftersom kyrkolagen inte kräver det. De svenskösterbottniska församlingarna har upprepade gånger värnat om sin självständighet och identitet. Kanske är denna inställning ett gott utgångsläge som visar på större möjligheter än hot i de nya strukturer som eventuellt skymtar i framtiden?

De olika modellerna ska ses som fallstudier. Vad händer med församlingsstrukturen om ett visst antal församlingar sammanförs i Stor-Vasas kyrkliga samfällighet? Det kyrkliga minoritetsskyddet som garanterar också små församlingar representativitet i de beslutande organen kan ge ett något överraskande resultat.

Den nya kyrkliga samfälligheten i Kustkommunsmodellen

I de kommuner som går samman enligt den största modellen, Kustkommunen, finns för närvarande fem kyrkliga samfälligheter och 19 enskilda församlingar. Därtill kommer Kaskö som trots att kommunen inte ingår i utredningen knappast kan undgå en sammanslagning i en strukturförändring av denna omfattning.

Vasa kyrkliga samfällighet, tvåspråkig med finsk majoritet, mycket centraliserad förvaltning. Lappo stift

Vasa finska	33 985
Vasa svenska	13 075

Korsholms kyrkliga samfällighet, tvåspråkig med svensk majoritet, mycket decentraliserad förvaltning, alla sköter t.ex. egna fastigheter. Borgå stift

Korsholms svenska	5 957
Korsholms finska	4 054
Kvevlax	2 591
Replot	1 839
Solf	1 496

Närpes kyrkliga samfällighet, tvåspråkig med svensk majoritet, centraliserad förvaltning. Borgå stift

Närpes	6 030
Övermark	1 072
Pörtom	915

Kristinestads kyrkliga samfällighet, tvåspråkig med svensk majoritet, centraliserad förvaltning. Borgå stift

Lappfjärd-Kristinestad	4 110
Kristinestads finska	2 476

Malax kyrkliga samfällighet, tvåspråkig med svensk majoritet, mycket decentraliserad förvaltning. Borgå stift

Malax	3 474
Petalax	1 027
Bergö	433

Oravais församling, tvåspråkig med svensk majoritet, självständig församling. Borgå stift

1 817

Vörå(-Maxmo) församling, tvåspråkig med svensk majoritet, självständig församling. Borgå stift

4 026

Korsnäs, enspråkig svensk församling. Borgå stift

1 996

Lillkyro, enspråkig finsk församling. Lappo stift

4 237

Sammanlagt

94 610

Ovannämnda folkmängder grundar sig på situationen 31.12. 2008 och gäller alltså de närvarande medlemmarna. Sammanlagt ger detta 44 752 personer (47 %) i finska församlingar och 49 858 medlemmar (53 %) i svenska församlingar och i tvåspråkiga med svensk majoritet. Här har alltså majoritetsspråket **ändrat** jämfört med kommunmodellens procentsatser. Utan Laihela och Kaskö är de kommunala procenttalen 49,5 finskspråkiga och 46,4 svenskspråkiga.

Då **stiftstillhörigheten** ska bestämmas måste man emellertid ytterligare dela upp de närvarande medlemmarna enligt registrerat språk i alla andra församlingar än de som redan är delade på språklig grund eftersom det är majoritetens av de närvarande församlingsmedlemmarnas språk som bestämmer stiftstillhörigheten. Fördelningen blir då denna:

	finsk	svensk	totalt
Vasa finska	33 985		33 985
Vasa svenska		13 075	13 075
Korsholms svenska		5 957	5 957
Korsholms finska	4 054		4 054
Kvevlax	84	2 507	2 591
Replot	62	1 777	1 839
Solf	66	1 430	1 496
Närpes	355	5 675	6 030
Övermark	25	1 047	1 072
Pörtom	100	815	915
Lappfjärd-Kristinestad		4 110	4 110
Kristinestads finska	2 476		2 476
Malax	369	3 105	3 474
Petalax	29	998	1 027
Bergö	10	423	433
Oravais	185	1 632	1 817

Vörå(-Maxmo)	513	3 513	4 026
Korsnäs	49	1 947	1 996
Lillkyro	4 171	66	4 237
Sammanlagt	46 533	48 077	94 610
Kaskö	732	357	1 089
Sammanlagt	47 265	48 434	95 699
Laihela	6 877	71	6 948
Sammanlagt	54 142	48 505	102647

Antalet närvarande medlemmar i Kustkommunsmodellen fördelade enligt språk visar alltså att den kyrkliga samfälligheten i ett sådant Stor-Vasa kommer att underlyda **Borgå** stift, visserligen med en mycket liten marginal. Procentsatserna blir 49,18 finskspråkiga mot 50,82 svenskspråkiga. Går Kaskö dessutom med i en sådan kommun blir marginalen ännu mindre, 49,96 % – 50,04 %. Kommer ytterligare Laihela med i en sådan kommun blir stiftstillhörigheten också i denna modell Lappo och förvaltningspråket finska.

Eftersom den kyrkliga lagstiftningen bygger på principen att alla församlingar oberoende av storlek ska kunna ta del i förvaltningen blir maktfördelningen mellan församlingarna i den kyrkliga samfällighetens gemensamma kyrkofullmäktige – beroende på att församlingarna är så olika till storleken – samtidigt något obalanserad och knappast demokratisk i ordets egentliga mening. Varje enskild församling har nämligen oberoende av storlek minst två representanter i detta organ. Mandatfördelningen mellan församlingarna fastställs av gemensamma kyrkofullmäktige för varje ny mandatperiod sålunda att varje församling först tilldelas två mandat (om församlingarnas antal inte överskrider 20) medan de återstående mandaten fördelas mellan församlingarna i förhållande till deras folkmängd. En kyrklig samfällighet med 94 610 medlemmar får enligt kyrkoordningen sammanlagt 51 platser i gemensamma kyrkofullmäktige.

Av gemensamma kyrkofullmäktiges medlemmar kommer därför i detta fall 38 direkt från de 19 församlingarna. De övriga 13 platserna fördelas enligt folkmängd, vilket betyder att för att man ska få en tilläggsplats behövs 7 278 medlemmar.

I Kustkommunmodellens kyrkliga samfällighet fördelas mandaten därför så här:

Vasa finska	33 985	2+5	4,7
Vasa svenska	13 075	2+2	0,8
Korsholms svenska	5 957	2+1	0,82
Korsholms finska	4 054	2+1	0,56
Kvevlax	2 591	2+0	0,36
Replot	1 839	2+0	0,25
Solf	1 496	2+0	0,21
Malax	3 474	2+0	0,48
Petalax	1 027	2+0	0,14
Bergö	433	2+0	0,06
Oravais	1 817	2+0	0,25
Vörå(-Maxmo)	4 026	2+1	0,55
Korsnäs	1 996	2+0	0,27
Lillkyro	4 237	2+1	0,58
Närpes	6 030	2+1	0,83
Pörtom	915	2+0	0,13
Övermark	1 072	2+0	0,15
Lappfjärd-Kristinestad	4 110	2+1	0,56
Kristinestads finska	2 476	2+0	0,34
Sammanlagt	94 610	38+13	51

Den kyrkliga samfällighet som bildas i ett Stor-Vasa enligt Kustkommunmodellen kommer alltså att underlyda Borgå stift och gemensamma kyrkofullmäktige kommer att domineras av de små svenska församlingarna. En fullmäktigeledamot från Bergö representerar 216 församlingsmedlemmar medan en ledamot från Vasa finska församling representerar 4 855 medlemmar. Församlingsmedlemmarna i nuvarande Vasa stad utgör 49,7 % av den totala folkmängden i den nya kyrkliga samfälligheten medan deras

fullmäktigeledamöter utgör endast 21,6 % av det totala antalet i gemensamma kyrkofullmäktige. De finska församlingarna i den kyrkliga samfälligheten representeras av 15 fullmäktigeledamöter medan de svenska församlingarnas motsvarande siffra blir 36.

Det är skäl att notera de ytterst små marginalerna i detta scenario. Om Kaskö kommer till ändras inte språkförhållandet, men om Laihela ansluter sig ändras det. Eventuella sammanslagningar av församlingar, bildandet av kapellförsamlingar och andra större strukturella förändringar får tydliga språkliga konsekvenser. Man kan samtidigt konstatera att motståndet mot att slå samman församlingar i svenska Österbotten har varit kompakt med undantag av Vörå-Maxmo och Kristinestad-Lappfjärd-Sideby. Orsaken till den senare sammanslagningen var starkt ekonomiska: Man såg inte längre några möjligheter att klara sig på egen hand. Samtidigt blev kyrkostyrelsens ”morotspengar” den utlösande faktorn till att sammanslagningarna genomfördes onödigt snabbt. De ekonomiska faktorerna kan komma att spela en ännu mera avgörande roll i framtiden.

Ett annat aktuellt undantag från trenden att förbli självständig församling är uppenbarligen Oravais. Om kommunen går samman med Vörå – vilket just nu förefaller klart – strävar Oravais församling efter att bli kapellförsamling i Vörå församling. Huruvida Maxmo då samtidigt eftersträvar att få samma ställning återstår att se.

Slutligen bör man observera KSSR-rapportens slutsatser om att en kommun som består av så olika delar blir svår att förvalta. Detta faktum gäller i ännu högre grad en kyrklig samfällighet i ett Stor-Vasa enligt Kustkommunsmodellen.

Den nya kyrkliga samfälligheten i Två-kommuners-modellen

Den andra modellen utgår från att man bildar två kommuner ("Modell B"), en i Sydösterbotten som omfattar Kristinestad och Närpes (och Kaskö), och en kommun som omfattar alla kommuner mellan Oravais och Korsnäs, inklusive Vasa. Den kyrkliga samfällighet som då uppkommer i Sydösterbotten kommer att ha en stark svensk majoritet och fortsättningsvis underlyda Borgå stift, medan det nya Stor-Vasa med klar finsk språkmajoritet blir en kyrklig samfällighet som underlyder Lappo stift.

Den nya kyrkliga samfälligheten i Stor-Vasa enligt denna modell kommer att bildas av nuvarande tre kyrkliga samfälligheter och fyra självständiga församlingar samt innehålla 14 enskilda församlingar.

Församling	Folkmängd
Vasa kyrkliga samfällighet	
Vasa finska	33 985
Vasa svenska	13 075
Korsholms kyrkliga samfällighet	
Korsholms svenska	5 957
Korsholms finska	4 054
Kvevlax	2 591
Replot	1 839
Solf	1 496
Malax kyrkliga samfällighet	
Malax	3 474
Petalax	1 027
Bergö	433
Oravais	1 817
Vörå(-Maxmo)	4 026
Korsnäs	1 996
Lillkyro	4 237
Sammanlagt:	80 007

Ovan nämnda folkmängder grundar sig på situationen 31.12.2008 och gäller alltså de närvarande medlemmarna. Sammanlagt ger detta 42 276 medlemmar (53 %) i enspråkigt finska församlingar och 37 731 medlemmar (47 %) i enspråkigt svenska och tvåspråkiga församlingar med svensk majoritet. Då stiftstillhörigheten ska bestämmas måste man ytterligare dela upp de närvarande medlemmarna enligt språk eftersom det är majoritetens av de närvarande församlingsmedlemmarnas språk som bestämmer stiftstillhörigheten. Eftersom de tvåspråkiga församlingarna har ett ganska stort antal finskspråkiga medlemmar blir den procentuella fördelningen i detta sammanhang 54,5 % finskspråkiga mot 45,5 % svenskspråkiga. Räknas Laihela med i modellen blir procenterna 58 % mot 42 % i finsk favör.

	finsk	svensk	totalt
Vasa finska	33 985		33 985
Vasa svenska		13 075	13 075
Korsholms svenska		5 957	5 957
Korsholms finska	4 054		4 054
Kvevlax	84	2 507	2 591
Replot	62	1 777	1 839
Solf	66	1 430	1 496
Malax	369	3 105	3 474
Petalax	29	998	1 027
Bergö	10	423	433
Oravais	185	1 632	1 817
Vörå(-Maxmo)	513	3 513	4 026
Korsnäs	49	1 947	1 996
Lillkyro	4 171	66	4 237
Sammanlagt	43 577	36 430	80 007
Laihela	6 877	71	6 948
Sammanlagt	50 454	36 501	86 955

Gemensamma kyrkofullmäktige i den kyrkliga samfälligheten får även enligt denna modell 51 fullmäktigeledamöter. Av dem kommer 28 direkt från de 14 församlingarna. De övriga 23 platserna fördelas enligt folkmängd, vilket betyder att för att man ska få en tilläggsplats behövs 3 479 medlemmar.

Vasa finska	33 985	2+ 10	9,77
Vasa svenska	13 075	2+4	3,76
Korsholms svenska	5 957	2+2	1,71
Korsholms finska	4 054	2+1	1,17
Kvevlax	2 591	2+1	0,74
Replot	1 839	2+1	0,53
Solf	1 496	2+0	0,43
Malax	3 474	2+1	1,00
Petalax	1 027	2+0	0,30
Bergö	433	2+0	0,12
Oravais	1 817	2+0	0,52
Vörå(-Maxmo)	4 026	2+1	1,16
Korsnäs	1 996	2+1	0,57
Lillykyro	4 237	2+1	1,22
Sammanlagt	80 007	28+23	51

Den kyrkliga samfällighet som bildas i ett Stor-Vasa enligt Tvåkommuners-modellen kommer att underlyda Lappo stift. Gemensamma kyrkofullmäktige har en bättre balans mellan de små församlingarna och församlingarna i tidigare Vasa stad än i den tidigare modellen. En fullmäktigeledamot från Bergö representerar fortsättningsvis 216 församlingsmedlemmar, medan en ledamot från Vasa finska församling nu representerar 2832 medlemmar. Församlingsmedlemmarna i nuvarande Vasa stad utgör 58,75 % av den totala folkmängden i den nya kyrkliga samfälligheten medan deras fullmäktigeledamöter utgör 35,29 % av det totala antalet ledamöter i gemensamma kyrkofullmäktige. De finska församlingarna i den kyrkliga samfälligheten kommer att representeras av 18 fullmäk-

tigeledamöter medan de svenska församlingarnas motsvarande siffra blir 33.

Representationen i gemensamma kyrkofullmäktige ändras i någon mån om Laihela tas med i tabellen. Då ser fördelningen ut som följer:

Vasa finska	33 985	2+8	8,21
Vasa svenska	13 075	2+3	3,16
Korsholms svenska	5 957	2+1	1,44
Korsholms finska	4 054	2+1	0,98
Kvevlax	2 591	2+1	0,63
Replot	1 839	2+0	0,44
Solf	1 496	2+0	0,36
Malax	3 474	2+1	0,60
Petalax	1 027	2+0	0,25
Bergö	433	2+0	0,10
Oravais församling	1 817	2+0	0,44
Vörå(-Maxmo) församling	4 026	2+1	0,97
Korsnäs	1 996	2+0	0,48
Lillkyro	4 237	2+1	1,02
Laihela	6 948	2+2	1,68
Sammanlagt	86 955	30+21	51

Trots att enspråkiga Laihela tagits med i modellen är de svenska församlingarna välrepresenterade i gemensamma kyrkofullmäktige. De finska församlingarna i den kyrkliga samfälligheten representeras av 20 fullmäktigeledamöter medan de svenska församlingarnas motsvarande siffra blir 31.

Den här modellen ger alltså ännu de svenska församlingarna en klar majoritet i gemensamma kyrkofullmäktige vilket språkligt kan fungera som en motvikt till att den kyrkliga samfälligheten hör till Lappo stift. Övervikten är så klar att det till och med finns utrymme för några strukturella förändringar bland de svenska församlingarna genom att slå samman två eller tre församlingar.

Den nya kyrkliga samfälligheten i modellen Vasa-Korsholm-Lillkyro

Den tredje modellen utgår från parvisa kommunsammanslagningar; en lösning som kunde få igång förändringsprocessen snabbare och stegvis nå en enhetligare Vasaregion. Det nya Stor-Vasa kommer då att bestå av nuvarande Vasa-Korsholm-Lillkyro. Vasa kyrkliga samfällighet underlyder i denna modell Lappo stift.

Den nya kyrkliga samfälligheten i Stor-Vasa bildas enligt denna modell av nuvarande två kyrkliga samfälligheter och Lillkyro och innehålla åtta enskilda församlingar.

Församling	Folkmängd
Vasa kyrkliga samfällighet	
Vasa finska	33 985
Vasa svenska	13 075
Korsholms kyrkliga samfällighet	
Korsholms svenska	5 957
Korsholms finska	4 054
Kvevlax	2 591
Replot	1 839
Solf	1 496
Lillkyro	4 237
Sammanlagt	67 234

Den språkliga fördelningen i denna modell blir 63 % finskspråkiga och 37 % svenskspråkiga.

Gemensamma kyrkofullmäktige i den kyrkliga samfälligheten enligt denna modell får liksom i de ovan nämnda modellerna 51 ledamöter. Av dem kommer 16 direkt från de åtta församlingarna. De övriga 35 platserna fördelas enligt folkmängd, vilket betyder att för att man ska få en tilläggsplats behövs 1921 medlemmar.

Vasa finska	33 985	2+18	17,69
Vasa svenska	13 075	2+7	6,81
Korsholms svenska	5 957	2+3	3,10
Korsholms finska	4 054	2+2	2,11
Kvevlax	2 591	2+1	1,35
Replot	1 839	2+1	0,96
Solf	1 496	2+1	0,78
Lillkyro	4 237	2+2	2,21
Sammanlagt	67 234	16+35	51

Den kyrkliga samfällighet som bildas i ett Stor-Vasa underlyder också enligt denna modell Lappo stift. Detta är enda modellen där de finska församlingarna i den kyrkliga samfälligheten får majoritet genom att de representeras av 28 fullmäktigeledamöter medan de svenska församlingarnas motsvarande siffra blir 23.

Språkligt sett är denna modell antagligen sämst för de små svenska församlingarna då det gäller att få service på svenska på olika nivåer. Gemensamma kyrkofullmäktige har en avgörande ställning då det gäller principbeslut t.ex. i fråga om vilka framtida servicecentraler den kyrkliga samfälligheten och församlingarna ska tillhöra. Dessutom godkänner gemensamma kyrkofullmäktige den årliga budgeten, som är ett viktigt styrmedel för utvecklingen på lång sikt.

Centraliserad eller decentraliserad förvaltning?

I 11 kap. i kyrkolagen behandlas de kyrkliga samfälligheterna och deras uppgifter. Den praktiska tillämpningen av lagens paragrafer överenskommes och fastslås genom grundstadgan, som sedan via berörda domkapitel översändes till kyrkostyrelsen för prövning och avgörande, vilket innebär att kyrkostyrelsen t.o.m. kan göra ändringar i den slutliga grundstadgan. I princip borde grundstadgan vara godkänd i församlingarnas beslutande organ innan den

nya kyrkliga samfälligheten bildas. Ju flera församlingar som ska ingå i en ny kyrklig samfällighet, desto svårare är det i regel att nå enighet kring grundstadgan. Följden blir att det är kyrkostyrelsen som fattar de slutliga besluten om grundstadgans innehåll.

I de olika modellerna för ett Stor-Vasa som tidigare har behandlats ingår ett antal redan existerande kyrkliga samfälligheter med sina respektive gällande grundstadgor. Dessa ger en antydan om hur församlingarna som hör till en kyrklig samfällighet hittills har resonerat. Naturligtvis kan man ha ändrat åsikt under de senaste åren, men de flesta av grundstadgorna är inte särskilt gamla. Dessutom ska, beroende på modellen, ett större eller mindre antal nu självständiga församlingar delta i diskussionerna och beslutsprocessen. Slutresultatet borde helst bli en grundstadga som alla kan omfatta.

En jämförelse mellan grundstadgorna i Vasa kyrkliga samfällighet, Korsholms kyrkliga samfällighet, Malax kyrkliga samfällighet, Närpes kyrkliga samfällighet och Kristinestads kyrkliga samfällighet visar på både likheter och olikheter. Alla är överens om – vilket lagen förutsätter – den kyrkliga samfällighetens uppgifter, nämligen beskattningen, övriga inkomster och utgifter, förvaltningen, lönerna, kollektivavtal och arbetarskydd för att nu nämna de viktigaste.

De centrala olikheterna mellan de kyrkliga samfälligheterna kommer fram i fråga om 11 kap. 2 § 4 mom.: *Den kyrkliga samfälligheten beslutar också om inrättande av församlingarnas tjänster och om indragning av dem samt om församlingarnas fasta egendom och om överlåtelse av egendomen, om inte skötseln av dessa frågor i grundstadgan har anförtrots församlingarna.*

I de kommuner – vanligen de stora städerna – där det skett en *delning på språklig grund* av församlingarna har förvaltningen blivit mer eller mindre centraliserad. Där flera kommuner slagits samman och församlingarna har *tvingats* bilda en kyrklig samfällighet

”I de kommuner - vanligen de stora städerna - där det skett en delning på språklig grund av församlingarna har förvaltningen blivit mer eller mindre centraliserad. Där flera kommuner slagits samman och församlingarna har tvingats bilda en kyrklig samfällighet har man snarare valt en mer eller mindre decentraliserad modell. Ibland har dessa båda processer skett samtidigt som i Kristinestad och då har det blivit en kompromiss.”

Gunnar Grönblom

har man valt en starkt decentraliserad modell. Denna sammanfattning stämmer väl in på de strukturer som ingår i Stor-Vasamodellerna. I nuvarande Vasa kyrkliga samfällighet är förvaltningen långt centraliserad, medan t.ex. Korsholms kyrkliga samfällighet har en decentraliserad förvaltning.

KL 11:3 (20.8.2004/821)

När en kyrklig samfällighet grundas övergår församlingarnas tillgångar och förpliktelser till den kyrkliga samfälligheten, om det inte i grundstadgan bestäms att den egendom som nämns i stadgan skall kvarstå i församlingens ägo eller besittning eller att församlingen svarar för den förpliktelse som nämns i stadgan. Som åtkomsthandling gäller den förteckning över egendom som skall överföras, vilken skall fogas till grundstadgan.

Ser man först på fastigheter och övrig egendom i de befintliga grundstadgorna råder det alltså två diametralt olika inriktningar: Vasa och Närpes har i sin helhet överfört församlingarnas egendom till den kyrkliga samfälligheten som sedan ansvarar för skötsel, eventuella skulder och övriga förbindelser. Kristinestad har i princip gjort ett likadant beslut, men har genom särskilda avtal undanhållit en del fastigheter från den kyrkliga samfällighetens ägo.

Korsholm har däremot fattat beslut om att församlingarnas ”tillgångar, egendom och förpliktelser kvarblir i församlingarnas ägo”. Ett liknande beslut har godkänts för Malax kyrkliga samfällighet. I alla de kyrkliga samfälligheternas grundstadgor ingår en passus om att egendom som tillfallit församlingen genom gåva, testamente, eller insamlade pengar kvarstår i församlingens ägo.

Nuvarande Vasa kyrkliga samfällighet har fem kyrkor, tre församlingsgårdar, tre lägergårdar samt klubb- och samlingslokaler på olika håll i staden som alla står till både den finska och den svenska församlingens förfogande. Att dela upp dem mellan den

finska och den svenska församlingen för att uppnå en förvaltning liknande den som Korsholm och Malax nu har är i det närmaste omöjligt, inte minst av ekonomiska orsaker. En kyrklig samfällighet i ett Stor-Vasa kan därför knappast tillämpa en annan förvaltningsmodell än den centraliserade, där den kyrkliga samfälligheten äger och sköter samtliga fastigheter som ingår. I händelse av en sammanslagning blir detta en hård nöt att knäcka inte minst för Replot, Kvevlax, Solf, Malax, Petalax, Bergö och Korsnäs.

År 2005 kom dessutom en lagändring beträffande understöd för renovering av kyrkor och församlingshem som i praktiken ytterligare försvårar situationen för de församlingar som själva förvaltar sina fastigheter. I de fall där en församling i en kyrklig samfällighet enligt grundstadgan själv äger sina fastigheter är det församlingen som med sina egna medel ska renovera och underhålla fastigheterna. Men behöver man ansöka om understöd hos kyrkostyrelsen måste ansökan gå i den kyrkliga samfällighetens namn, vilket betyder att samfällighetens totalekonomi ligger som grund för ansökan om understöd. Då kan i värsta fall en liten församling i en stor kyrklig samfällighet bli utan understöd trots att man med egna medel inte klarar av en renovering.

Det andra centrala förvaltningsområdet där det råder olika uppfattningar i de nuvarande kyrkliga samfälligheterna gäller inrättandet av församlingarnas tjänster och indragningen av dem. Också i detta avseende har Vasa och Närpes överfört denna funktion i sin helhet till den kyrkliga samfälligheten. De övriga har alla tillägget **”i fråga om tjänsterna i församlingarna besluter församlingarna i fråga”**. I Korsholm ges den kyrkliga samfälligheten beslutanderätt endast om tjänsterna vid ekonomikontoret.

I ett Stor-Vasa blir även frågan om inrättande och indragning av tjänsterna säkert en svår fråga att lösa. På kort sikt kanske man kan komma överens om någon form av anställningstrygghet, men om ekonomin försämras måste antagligen en del tjänster indras. De

församlingar som genom sina verksamhetsmedel också ansvarar för tjänsterna måste då själva dra in tjänster eller på annat sätt lösa sina ekonomiska problem. I slutändan hamnar ärendet antagligen i något skede på gemensamma kyrkofullmäktiges bord.

Förutom antalet tjänster borde man i ett tidigt skede komma till klarhet om vilken sorts tjänsteinnehavare som bäst kunde fullfölja de målsättningar som uppställts för verksamheten. Utan större strukturförändringar kommer den största, Kustkommunen, att ha sammanlagt 19 kyrkoherdar som alla ägnar en stor del av sin arbetstid åt administration. Detta om något är ett dubbelarbete som med fördel kunde minskas, om alla församlingar hör till en och samma kyrkliga samfällighet. Dubbleringarna finns också om än i mindre utsträckning i de övriga modellerna.

Vill man behålla de självständiga församlingarna men minska på dubblerade funktioner kan man i stället gå in för att bilda gemensamma tjänster. Detta är dock möjligt endast för kyrkoherdetjänsterna och kantorstjänsterna. I övrigt är det naturligtvis möjligt att den kyrkliga samfälligheten inrättar icke lagstadgade tjänster men det förutsätter i så fall att grundstadgan anger en specifik verksamhetsform som den kyrkliga samfällighetens uppgift. (KL 11:2,5)

I flera av de kyrkliga samfälligheterna finns det redan nu sådan verksamhet som sköts gemensamt. De vanligaste är sjukhussjälavård, familjerådgivning och arbete i skolorna. Familjerådgivningscentralen administreras av Vasa kyrkliga samfällighet och de som arbetar där är anställda av samfälligheten. Församlingarna runt Vasa köper dessa tjänster till ett visst pris. Sjukhussjälavården i Vasa sköts likaså av Vasa kyrkliga samfällighet, men där deltar inte de omkringliggande församlingarna i kostnaderna. I en stor kyrklig samfällighet deltar alla församlingar automatiskt i denna typ av gemensamma kostnader.

Det tredje viktiga området där de kyrkliga samfälligheterna har olika politik är hur skatteinkomsterna ska fördelas. Vasa kyrkliga

samfällighet berör inte inkomstfördelningen i sin grundstadga, vilket kyrkolagen inte heller förutsätter. I grundstadgor fastställda efter 2004 har det blivit allt vanligare att man tar in en passus om inkomstfördelningen, i synnerhet i kyrkliga samfälligheter som tidigare haft partiell ekonomisk gemenskap.

Under tidigare år har Vasa svenska församling erhållit något mera verksamhetsmedel per församlingsmedlem än den finska församlingen. Under den nu pågående mandatperioden har gemensamma kyrkofullmäktige målsättningen att pengarna ska fördelas lika per församlingsmedlem. Därför minskar man skillnaden mellan församlingarnas anslag med en fjärdedel per år, så att båda församlingarna får samma summa per församlingsmedlem när mandatperioden är slut. I praktiken minskar man inte på Vasa svenska församlings anslag, utan tar förhöjningen till finska församlingen från den kyrkliga samfällighetens del av budgeten.

I grundstadgan för Korsholms kyrkliga samfällighet konstateras att gemensamma kyrkofullmäktige ”tar med separat beslut ställning till fördelningsgrunderna med vilka de gemensamma inkomsterna fördelas mellan församlingarna”.

Att resursfördelningen är svår för de flesta ser man av Malax kyrkliga samfällighets minst sagt invecklade system: Först tar man medel för att täcka den kyrkliga samfällighetens kostnader enligt gemensamma kyrkofullmäktiges budget. Den del som kvarstår delas i två delar: 27 % delas mellan församlingarna så att Bergö får 19,30 %, Malax 54,05 % och Petalax 26,65 %. Resterande 73 % fördelas mellan församlingarna i relation till deras folkmängd.

Närpes kyrkliga samfällighet har den mest centraliserade ekonomin där största delen av ekonomin sköts via samfälligheten. De tre församlingarna delar på en mindre summa verksamhetspengar i proportionen Närpes 70 %, Pörtom 14 % och Övermark 16 %.

Kristinestads kyrkliga samfällighet anger i sin grundstadga att samfälligheten först får ”högst” 35 %, sedan delas resten i relation

till församlingarnas folkmängd. Därtill finns ett intressant tillägg som visar att verksamhetsförutsättningarna för de båda språkgrupperna kan vara olika: ”I syfte att åstadkomma ett jämlikt förverkligande av kyrkans uppgifter på medlemmarnas eget språk i hela området, kan andelen i verksamhetsbidraget justeras av särskilda orsaker, om gemensamma kyrkofullmäktige enhälligt godkänner justeringsgrunderna innan budgeten framläggs för behandling.”

Att det finns en strävan att kompensera de små församlingarna och de församlingar som har ett utbrett verksamhetsområde är förhållandevis vanligt i stiftets kyrkliga samfälligheter. Men i vilken utsträckning ska denna compensation ske? Man kan ju i rimlighetens namn inte bedriva kyrklig verksamhet utgående från en budget som grundar sig på 433 medlemmar (Bergö) och en annan med 33 985 medlemmar (Vasa finska) om pengarna fördelas i relation till folkmängden?

Av sammanställningen i Vasa kyrkliga samfällighets strategiutredning över församlingarnas bokslut de senaste åren framgår det att både Vasa kyrkliga samfällighet och Korsholms kyrkliga samfällighet har en god ekonomisk utveckling. Vasa har dessutom en betydligt lägre skatteprocent än de övriga. Man kan säkert förutspå att dessa båda samfälligheter blir nettobetalare till de övriga församlingarna i modellerna för ett nytt Stor-Vasa.

Om det blir ett Stor-Vasa

Om ett Stor-Vasa överhuvudtaget bildas är det mest sannolikt att det kommer att bestå av (de flesta av) kommunerna mellan Oravais och Korsnäs. Av de finska kommunerna ingår antagligen Lillkyro men inte Laihela. Eventuellt står också Korsnäs utanför denna kommun.

Den nya kyrkliga strukturen i ett Stor-Vasa kan byggas utgående från många olika principer. Alla nuvarande församlingar kan finnas

kvar och bilda en stor kyrklig samfällighet som underställs Lappo stift. Eventuellt har Korsholms finska församling uppgått i Vasa finska församling och Bergö församling blivit kapellförsamling till Petalax församling. Av känslomässiga och historiska orsaker har inga andra sammanslagningar ägt rum. Den lokala församlingen blir en garant för både den andliga och den språkliga identiteten. Församlingarna har tillsammans cirka 80 000 medlemmar.

Den kyrkliga samfälligheten leds av gemensamma kyrkofullmäktige där de svenska församlingarna har majoritet. Ett bibehållande av de små församlingarna är nämligen nödvändigt både för att garantera deras representation i de beslutande organen och för att uppnå språklig balans i den kyrkliga samfälligheten. Denna balans behövs eftersom Vasa finska församling är överlägset störst i den kyrkliga samfälligheten. Den kyrkliga samfälligheten sköter de gemensamma förvaltningsuppgifterna inklusive fastighetsförvaltningen och begravningsväsendet. Medlemsdataregistret sköts av den tvåspråkiga IT-centralen i Jakobstad, medan personal- och ekonomicentralen HeTa har en av sina sex verksamhetspunkter i Vasa.

Trots att det uppenbarligen vore mest ändamålsenligt att den kyrkliga samfälligheten äger och förvaltar samfällighetens samtliga fastigheter kunde det emellertid vara värt att pröva om det är möjligt att upprätta en grundstadga som innebär att de enskilda församlingarna kan behålla t.ex. sina skogar. Kyrkorna och begravningsplatserna däremot bör ägas av den kyrkliga samfälligheten eftersom de är obligatoriska. Men i synnerhet i en kyrklig samfällighet som omfattar många strukturmässigt olika typer av församlingar kunde man i grundstadgan ge olika rättigheter och skyldigheter åt de olika församlingarna. Får en församling emellertid behålla värdefull egendom måste den också ha ett visst ansvar och vissa skyldigheter. Den fasta värdeegendomen ska ju inte användas för driften utan fungera som resurs vid renovering av församlingshem

”Det är viktigt att de kommunala beslutsfattarna är medvetna om vad de kyrkliga konsekvenserna blir då de fattar sina beslut. Att de gör sina beslut med öppna ögon och inte med förbundna.”

Gunnar Grönblom

o.dyl. Om den kyrkliga samfälligheten äger kyrkorna och begravningsplatserna och därmed har skyldighet att sköta dem, men inte har tillgång till den övriga egendomen blir det inte rättvist. Den enskilda församlingen är i sådana fall tvungen att bidra till kostnaderna för sin kyrka och begravningsplats.

Med tjänsterna är det inte samma problem. De enskilda församlingar som fått rätt att själva sköta sina tjänster måste klara av löningen med de pengar de får. Räcker inte pengarna måste man dra in tjänsterna. Om församlingen lever över sina tillgångar måste domkapitlet ingripa med hot om sammanslagning. Är det en svensk församling är det Borgå domkapitel som har den skyldigheten.

Man kan utgå från att det kommer att finnas ett starkt tryck att de små (svenska) församlingarna slås samman till enheter som omfattar minst 6000 medlemmar. Denna inställning finns representerad t.ex. i Vasa kyrkliga samfällighets strategiutredning. Det kan dock upprepas att det inte finns någon lagbundenhet i att när kommuner slås samman också församlingarna måste göra det.

En annan ytterlighetsmodell är att Vasa finska församling och Vasa svenska församling består, medan alla andra församlingar bildar kapellförsamlingar. Om den första modellen med självständiga församlingar har en rationell förvaltning och den kyrkliga samfälligheten har en flexibel grundstadga är det inte så mycket som skiljer mellan en självständig församling och en kapellförsamling. Kapellförsamlingarna har fortsättningsvis ansvar och kontroll över sin egen andliga verksamhet, men de små enheterna förlorar största delen av sitt inflytande i den kyrkliga samfällighetens gemensamma organ. Representationen i de beslutande organen beskärs radikalt. Men samtidigt blir säkert administrationen och byråkratien smidigare.

Mellan modellen att bevara alla församlingar som självständiga enheter och modellen att alla församlingar utom den största svenska och den största finska församlingen blir kapellförsamlingar eller

helt upplöses finns det ett stort antal hybridmodeller. Det blir en svår men nödvändig balansgång att kombinera de båda modellerna så att man får ett tillfredsställande slutresultat.

Framtiden är närmare än vi tror

IT-centraler och kyrkans medlemsdataregister

Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har från början av år 2010 skapat 12 s.k. IT-centraler utspridda runt om i landet. Genom IT-centralerna planeras och centraliseras församlingarnas datasystem så att man använder samma dataprogram och en likartad maskinpark i alla församlingar och kyrkliga samfälligheter i landet. Vid inköp av datorer och programvara kan man sänka kostnaderna genom konkurrensutsättning. IT-centralerna ska dessutom ge dastöd till församlingarna. Från början av 2011 ska IT-centralerna ansvara för kyrkans medlemsdataregister där man samlar in alla uppgifter om kyrkans medlemmar i ett och samma riksomfattande register. När dataregistret tas i bruk måste dessutom datasekretessen vara av hög kvalitet på alla nivåer. Det nya registret innebär snabbare funktioner t.ex. då man ska ha ämbetsbetyg eller släktutredningar för bouppteckningar. En församlingsmedlem kan alltså få all medlemsdataservice genom att vända sig till endast en och samma församling.

Av de 12 IT-centralerna är centralen i Jakobstad den enda som officiellt är tvåspråkig. I södra Finland finns dessutom den s.k. Ring-IT med flera svenska och tvåspråkiga församlingar som anslutna vilket betyder att man också där kan få tvåspråkig service.

IT-centralerna ger datastöd till församlingarnas och de kyrkliga samfälligheternas personal, inte till församlingsmedlemmarna. Oberoende av vilken struktur man bygger upp måste servicen ges på användarnas språk. De personer som ger service till svenska församlingar ska kunna svenska och de som serverar finska församlingar ska i motsvarande grad ge stödet på finska. Aktuellt material ska finnas både på svenska och på finska. Samtidigt är det dock skäl att tillägga att inom denna sektor är det interna arbetspråket många gånger engelska!

Sedan kan man fråga sig om det faktiskt finns behov av hela 12 IT-centraler. En fortsatt omstrukturering minskar antagligen antalet under de kommande åren så att slutresultatet blir en eller högst tre IT-centraler. I en sådan process är det fortsättningsvis viktigt att stödfunktionerna fungerar både på finska och på svenska.

Ser man på utvecklingen inom Vasa-regionen – vår fallstudie – kan man konstatera att när Vasa kyrkliga samfällighet skulle välja IT-central hade man vissa förhandlingar om att ansluta sig till Jakobstads tvåspråkiga IT-central men krävde i så fall också en verksamhetspunkt i Vasa, för Vasa **finska** församlingens skull. Då Borgå domkapitel beslöt att det ska finnas endast en verksamhetspunkt under denna central och att den ska finnas i Jakobstad fanns det inget intresse från den finska majoriteten i gemensamma kyrkorådet i Vasa att ansluta sig till denna, trots att Jakobstad ändå ska vara en tvåspråkig servicepunkt. Därmed blev också Vasa **svenska** församling den enda svenska församlingen som samarbetar med Seinäjoki IT-central. För de anställda på ekonomikontoret i Vasa kyrkliga samfällighet som alla för närvarande är tvåspråkiga spelar det dock knappast någon större roll vilken IT-central man tillhör.

Hur samarbetet med IT-centralen i Seinäjoki kommer att fortsätta i ett eventuellt Stor-Vasa är däremot svårare att förutse. Ansluts de nya svenska församlingarna till samma IT-central eller byter man till Jakobstadscentralen i kraft av svensk majoritet i ge-

mensamma kyrkofullmäktige? Kan i ett Stor-Vasa Korsnäs, landets mest svenska kommun, hamna i Seinäjoki då det gäller medlemsdataregistret? Och om Seinäjoki kan ge fullgod service till Korsnäsborna på svenska, varför behöver man då en tvåspråkig IT-central i Jakobstad?

För de små svenska församlingarna inte minst på Åland och i Österbotten är det av stor betydelse att man också i fortsättningen garanteras reell svensk service inom datasektorn. Också här har Borgå domkapitel en viktig uppgift som intressebevakare. Däremot påverkas knappast det svenska stiftets ställning av hur denna service utvecklas i framtiden.

Servicecentralen för personal- och ekonomiförvaltning (HeTa)

Kyrkans servicecentral för personal- och ekonomiförvaltning (HeTa) är planerad att inleda sin verksamhet år 2011. Centralen ska ses mot bakgrunden av en hotande brist på kompetent arbetskraft inom ekonomiförvaltningen eftersom en betydande del av den nuvarande ekonomipersonalen pensioneras inom de närmaste tio åren. Genom att omorganisera arbetet kan man bättre ta till vara den ekonomiska expertis som finns i församlingarna. Servicekvaliteten och tillförlitligheten förbättras när ett enda gemensamt ekonomiprogram används. På lång sikt tror man sig göra stora inbesparingar eftersom varje enskild församling inte längre behöver uppdatera sina datorer och program. Enhetlig praxis och aktuella rapporter underlättar vardagen både för ekonomipersonalen och för de förtroendevalda.

Förespråkarna för HeTa är övertygade om att en centralisering lönar sig, eftersom uppgifter som kräver expertkunskap sköts bättre den vägen. HeTa avgör praktiska frågor om hur man sköter

ekonomin, inte kyrkans strukturer eller annan verksamhet. Det andliga arbetet sköts lokalt också i framtiden.

HeTa genomförs med hjälp av ett servicecenter. Centret ska enligt planerna verka på sex olika ställen runtom i landet. Servicecentret sköter bland annat inköps- och säljfakturor, in- och utbetalningar, bokföring, löneräkning och reseräkningar. Församlingarna skickar på elektronisk väg in de uppgifter som servicecentret behöver för att sköta uppgifterna. Servicecentret planeras inleda sin verksamhet 2011.

För de stora församlingarnas ekonomichefer innebär det nya arbetssättet en möjlighet att fördjupa sitt kunnande och koncentrera sig på planering och andra uppgifter. För församlingens övriga anställda underlättas arbetet bland annat genom att fakturorna cirkulerar elektroniskt. Råd i ekonomifrågor ges även i fortsättningen i den egna församlingen. Servicen för församlingsmedlemmarna påverkas inte av förändringen. Däremot får de förtroendevalda bättre uppdaterad information att grunda beslutsfattandet på.

Vid kyrkostyrelsens plenum i oktober 2009 beslöt man att He-Ta-projektet behöver utredas ytterligare. Man ansåg visserligen att projektet generellt kunde godkännas, men framför allt den kritiska respons som projektet hade fått från små församlingar och de ekonomiska konsekvenser som projektet kommer att få för dessa församlingar väckte diskussion. I planen för hur projektet ska fortsätta föreslogs ett stödpaket under ett övergångsskede som lösning på de små församlingarnas kostnadsproblem. Tilläggsutredningarna borde vara klara till kyrkomötet våren 2010.

En av sex serviceenheter är planerad att betjäna den svenska verksamheten. Kyrkostyrelsen har preliminärt sonderat vilka som har beredskap att ta emot någon av de sex utlokaliserade serviceenheterna och Vasa kyrkliga samfällighet har svarat att man har alla möjligheter att bilda en tvåspråkig enhet. Vasa har tre universitet och två yrkeshögskolor och tvåspråkig personal som kan re-

kryteras. Dessutom står färdiga verksamhetsutrymmen till förfogande. Man beräknar att en tvåspråkig serviceenhet kan ha 50-70 arbetsplatser. Löneräkning och dylika uppgifter kan skötas var som helst, men personlig service på sitt eget språk vill man ha om t.ex. lönetillägg, ledigheter och pensionering.

Den tvåspråkiga verksamhetspunkten ska satsa främst på åländska och åboländska församlingar och församlingarna på den österbottniska landsbygden så att de får service på sitt eget språk. Uppenbarligen blir det, liksom beträffande IT-centralerna, så att det är de kyrkliga samfälligheternas beslutande organ som väljer vilken HeTa-serviceenhet man samarbetar med.

HeTa-projektet har mött en massiv kritik inte minst från de små församlingarna och kyrkliga samfälligheterna i olika delar av landet. Eftersom man måste behålla en viss ekonomipersonal på det lokala planet förväntar man sig endast ökade utgifter utan att få en rationell och ekonomiskt försvarbar verksamhet. En stor kyrklig samfällighet med många anställda får däremot betydande rationaliseringsvinster genom HeTa-projektet, vilket troligtvis innebär att kyrkomötet kommer att godkänna planerna åtminstone i modifierad form. Flera exempel från Borgå stifts små (skärgårds)församlingar under de senaste åren har visat att ekonomiförvaltningen blir en allt omöjligare uppgift att sköta på det lokala planet. Det finns behov av större kompetens och bättre stödfunktioner inom personal- och ekonomiförvaltningen bara den är tillgänglig till en rimlig kostnad och på båda språken.

Tvåspråkig service på alla nivåer

Ett av de vanligaste klagomålen på den kyrkliga servicen på olika nivåer gäller språkanvändningen i teorin och i praktiken. Är det möjligt att ge de förtroendevalda i en tvåspråkig kyrklig samfällighet möjlighet att fungera likvärdigt på båda språken? Klarar kyr-

komötet, kyrkostyrelsen, biskopsmötet och de tvåspråkiga domkapitlen av att ge en sådan service på båda språken? Eller är en sådan byråkrati så dyr och tungrodd att det därmed är acceptabelt att lämna bort handlingarna på minoritetens språk? Det måste i rättvisans namn genast påpekas att kyrkostyrelsen har förbättrat sin språkliga service under de senaste åren på ett utmärkt sätt. Också webbsidorna www.evl.fi fungerar utmärkt på båda språken. Men det finns fortfarande områden där det är plats för förbättring.

I regel finns de handlingar som måste finnas på båda språken tillgängliga då beslut ska fattas. Men i praktiken kommer de svenska versionerna ofta i sista minuten. För att få en ändring på detta missförhållande borde man fatta ett beslut som ålägger kyrkliga – liksom också statliga – myndigheter att till tvåspråkiga enheter **samtidigt** leverera material på båda språken. Detta förutsätter att man i sin tidsplanering redan från början beräknar tid för översättning. En vinst som kommer s.a.s. på köpet är att man vid översättningsarbetet ofta upptäcker fel eller brister i originalet som därmed kan korrigeras innan det överlämnas till uppdragsgivaren. En eventuell tilläggskostnad i initialskedet skulle dessutom vara försvarbar om man på detta sätt kom bort från de fortsatta grälen om förvaltningsspråk. Ett gott exempel på att detta system är möjligt i praktiken är utbildningsstyrelsen, som nu har alla dokument på två språk och samtidigt.

Det är skäl att påängta att kravet på service på båda språken också måste gälla Borgå domkapitel. Det finns ju en finsk församling i nästan alla de tvåspråkiga kyrkliga samfälligheterna som underlyder Borgå stift.

Beträffande tvåspråkigheten i den muntliga framställningen i de tvåspråkiga kyrkliga organen varierar praxis. I princip ska man som förtroendevald klara sig utan att kunna finska respektive svenska, men i praktiken borde man vara tvåspråkig om man sitter i ett tvåspråkigt organ och vill kunna påverka besluten.

För att garantera tvåspråkig service på alla nivåer och samtidigt borde kyrkostyrelsens översättningskapacitet förstärkas så att man också kunde stå till domkapitlens förfogande.

Parokialprincipen – ett hinder för strukturförändringar?

Inom evangelisk-lutherska kyrkan i Finland har man alltid hållit hårt fast vid den s.k. **parokialprincipen**, d.v.s. att en medlem av kyrkan måste tillhöra den församling på vars område han eller hon är bosatt. Undantag från denna regel utgör Tyska evangelisk-lutherska församlingen i Finland och Rikssvenska Olaus Petri-församlingen, vilka båda kan ha medlemmar bosatta var som helst i Finland. (Märk väl att dessa församlingars medlemmar betalar sin kyrkoskatt till sina församlingar oberoende av kommund tillhörighet.) Om det finns en svenskspråkig och en finskspråkig församling på samma område kan man i praktiken välja vilkendera man önskar tillhöra.

Försök att få till stånd undantag från parokialprincipen har gjorts av ett flertal organ vid upprepade tillfällen, dock utan att lyckas. SFP:s riksdagsgrupp med **Margareta Pietikäinen** som första undertecknare ställde ett skriftligt spørsmål till regeringen år 1994, där man konstaterade att det numera var möjligt att ordna beskattningen och folkbokföringen fastän man frångår parokialprincipen. Man konstaterade vidare att parokialprincipen språkligt var ett växande problem, mest för de svenskspråkiga medlemmarna och det svenska stiftet, men också för finskspråkiga på enspråkigt svenska områden. Problemen accentueras i kranskommuner till större städer, speciellt i Åbo- och Tammerforsregionen. För en enskild kyrkomedlem som flyttar till en grannkommun kan det innebära en överflyttning till en församling med ett annat språk. Gemenskapen med ”den egna” församlingen bryts på ett onaturligt sätt.

Minister **Tytti Isohookana-Asunmaa** ställde sig inte avvisande till förslaget att mildra parokialprincipen, men konstaterade att kyrkan enligt kyrkolagen har ensamrätt att föreslå ändringar i kyrkolagen. Det finns praktiska förutsättningar att lösa beskattnings- och folkbokföringsfrågorna, men det kräver att kyrkorna och berörda statliga myndigheter sätter sig ner tillsammans för att bereda eventuella ändringar.

Stiftsmötet i Borgå stift gjorde 2001 en framställning till kyrkomötet enligt vilken man borde utreda möjligheten att tillhöra en församling belägen i en annan kommun. Frågan gällde rätten att avvika från parokialprincipen på språklig grund. Ärendet gick för utredning till kyrkostyrelsen som beslöt att inte skrida till åtgärder för att ändra parokialprincipen. Kyrkomötet behandlade på höstsessionen 2004 ett initiativ om rätt att tillhöra den närmaste finska eller svenska församlingen, men beslöt att låta initiativet förfalla.

Stiftsfullmäktige i Borgå behandlade år 2005 ett initiativ från församlingsrådet i Tammerfors svenska församling, som konstaterade att församlingen betjänade nästan tre gånger så många personer som de 930 som hörde till församlingen, och att man därför borde få till stånd en s.k. Lex Tammerfors, ”som skulle möjliggöra att svenskspråkiga personer i Tammerfors kranskommuner kan ansluta sig till Tammerfors svenska församling – som redan nu i praktiken är deras flitigt anlidade hemförsamling.”

Efter att Borgå domkapitel noggrant redogjort för kyrkomötets tidigare negativa inställning till olika försök att ändra på parokialprincipen föreslog domkapitlet att initiativet skulle förfalla, vilket också blev stiftsfullmäktiges beslut.

Kyrkomötet gav i november 2006 kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda fördelarna och nackdelarna med ”kyrkans parokiala system generellt och i synnerhet inom en kyrklig samfällighets område.” De arbetsgrupper som behandlade strukturella frågor de följande

åren byggde dock alla sina förslag på det nuvarande parokialsystemet.

I samband med Religionsläraryrskommitténs i Finland 70-årsfest i januari 2008 uttalade undervisningsminister **Sari Sarkomaa** att kyrkans medlemmar borde ha rätt att välja församling beroende på livssituation och behov. Hon lyfte fram problemet i större städer att man vid byte av stadsdel även måste byta församling och då lätt kunde förlora kontakten till den egna församlingen.

I Tammerfors är problematiken kring parokialprincipen särskilt aktuell eftersom det relativt sett finns så många svenskspråkiga som flyttat till kranskommunerna. Frågan är dock lika aktuell i Esbo, Vanda och Åbo där allt flera svenskspråkiga har flyttat ut till finska kranskommuner utan svenska församlingar. I dessa kranskommuner finns det därför hundratals svenskspråkiga som måste höra till enspråkigt finska församlingar, eftersom dessa språkliga minoriteter procentuellt inte är så stora att församlingarna blir tvåspråkiga eller absolut sett så stora att det vore möjligt att dela församlingarna på språklig grund. Samma flyttrörelse finns ju också bland finskspråkiga, men de har i regel en finsk församling att flytta till.

Det tycks alltså på politiskt håll finnas en viss beredskap att frångå parokialprincipen och låta kyrkans medlemmar fritt få välja vilken församling man tillhör, medan motståndet på **kyrkligt** håll hittills har visat sig vara **kompakt**. Man vill hålla fast vid den lutherska teologiska synen om att församlingen är till för alla, samtidigt som man är rädd för att det ska uppstå ”elitförsamlingar” där enbart personer med en viss teologisk syn har tillträde. I en församling som är bunden till ett bestämt område beaktar man medlemmarnas olikheter och tar hand också om de medlemmar som hotas att bli ställda utanför.

Den kommission som slutförde uppdraget med kodifieringen av kyrkolagstiftningen konstaterar i sitt betänkande 2009 att en änd-

ring av församlingarnas territorialprincip är en så vittomfattande fråga att den inte kan beredas som en del av kodifieringen.

Att kyrkomötet vill behålla sin teologiskt motiverade syn på parokialprincipen borde dock inte göra det omöjligt att ha en större öppenhet då det gäller församlingstillhörighet som är språkligt motiverad. Medlemmar som har svenska eller finska som modersmål och är bosatta i en kommun eller på ett område som saknar en församling på deras eget språk borde få möjlighet att tillhöra en församling i någon av grannkommunerna som kan ge denna service. Denna lösningsmodell är naturligtvis inte problemfri. För de svenskspråkiga i t.ex. Uleåborg, Jyväskylä och Björneborg saknas svenskspråkiga församlingar på rimligt avstånd. Längre avstånd mellan församlingen och en del av dess medlemmar får också många praktiska och ekonomiska konsekvenser.

Omprövar man parokialprincipen – som redan skett med Tyska församlingen och Olaus Petri – kunde man kanske trots svårigheterna få ett specialbeslut att gälla på språklig grund. Nu finns det fyra rutor på deklaraionsblanketten där man kan ange att man hör till någon av dessa två församlingar eller till antingen evangelisk-lutherska kyrkan eller ortodoxa kyrkan. Det torde knappast vara något större problem i dagens datoriserade värld att ange en lista med de lutherska församlingarnas nummer och så ge möjliga alternativa församlingar i grannkommunerna som man kan välja att tillhöra.

Kommunen fattar idag beslut om på vilken inkomst skatten ska betalas. På denna inkomst betalas sedan kyrkoskatt. Större ändringar i detta system blir antagligen förhållandevis dyra. Men kunde man tänka sig att kyrkoskatten för de medlemmar som hör till en församling utanför kommunen i slutändan överförs till rätt kyrklig samfällighet eller församling? Om inkomstskatteprocenten i de båda kyrkliga samfälligheterna eller församlingarna inte är den samma kunde man kanske ändå tillämpa den skatteprocent

som används i den kyrkliga samfällighet eller församling på vars område ovan nämnda medlem är bosatt.

En uppluckring av parokialprincipen skulle ge uppskattningsvis 11 000 finlandssvenskar i kommuner utan en svensk församling en möjlighet att höra till en sådan församling. Dessa församlingsmedlemmar skulle ha rätt att få de kyrkliga förrättningarna på eget språk på sin hemort och därmed tillgång till en bättre kyrklig service åtminstone i språkligt avseende. På individnivå är en sådan reform viktig, medan den för antalet medlemmar i Borgå stift är av marginell betydelse eftersom regeln att på språklig grund höra till en församling i en grannkommun ju också måste gälla finskspråkiga som bor på områden som saknar en finsk församling. Dessa utgör i fråga om antal en ungefär lika stor grupp.

Sambandet kommun-församling

En frågeställning som i viss utsträckning tangerar parokialprincipen, den kyrkliga beskattningen och folkbokföringen är om det fortsättningsvis är nödvändigt och ändamålsenligt att kommun och församling organisatoriskt är sammankopplade. Måste en strukturförändring som KSSR-processen kan medföra nödvändigtvis få följder även för församlingsstrukturen? Att t.ex. en omfattande vårdreform kräver större upptagningsområde för att bli ekonomiskt lönsam kan man förstå. Att främst små församlingar också kan behöva uppgå i större enheter för att klara sin ekonomi och service kan bli nödvändigt. Men vad har dessa reformer för behov av att sammankopplas?

Biskop emeritus **Gustav Björkstrand** har i olika sammanhang i kyrkomötet, kyrkostyrelsen och biskopsmötet fört fram denna frågeställning och klart deklarerat att han anser att kyrkan borde ta initiativ till att bryta detta samband. Hans motivering har främst varit att det aldrig är bra för det andliga arbetet att skapa för stora

enheter. Något synligt stöd inom kyrkan för tanken att frigöra sig från sambandet mellan kommun och församling har han dock inte fått. Det som antagligen främst håller tillbaka sådana initiativ är en rädsla att förlora beskattningsrätten och systemet med skatteuppbörd. En sådan strukturförändring skulle alltså bli mycket dyr. Att kyrkan skulle frigöra sig från den kommunala strukturen och ändå behålla ett system med gemensam skatteuppbörd borde idag vara tekniskt sett helt möjligt. Det motstånd som finns både inom kyrkan och inom den statliga förvaltningen har ett samband med att frågan är stor och besvärlig att lösa. Men då man ändrar strukturerna generellt sett borde man kunna ändra detta system om bara viljan finns.

Fastän kyrkans församlingsindelning inte längre vore beroende av den kommunala indelningen betyder det inte utan vidare att man kan behålla status quo. Det blir nämligen allt svårare för små församlingar att klara växande kvalitetskrav när det gäller ekonomi- och fastighetsförvaltning, gravgårdsskötsel, folkbokföring och personaladministration. De små församlingarna är också sårbara eftersom det sällan finns vikarier då någon är frånvarande. Specialutbildad arbetskraft saknas i regel också. Men att bryta sambandet med kommunen ger kyrkan en möjlighet **att utgående från sina egna förutsättningar** och sin egen uppgift skapa de strukturer som är mest ändamålsenliga utan att de behöver sammanfalla med den kommunala indelningen. Kyrkan kunde skapa större enheter för bl.a. fastighetsförvaltningen, ekonomiförvaltningen och IT-sektorn. Den andliga verksamheten däremot kan bedrivas i mindre enheter, församlingar, kapellförsamlingar eller församlingsdistrikt, och delvis med gemensam personal för flera enheter. De små enheterna är viktiga för att församlingsmedlemmarna ska kunna identifiera sig med enheten i fråga. Förutom den andliga gemenskapen bör församlingsmedlemmarna också få känna delaktighet genom att kunna sitta i ett förvaltningsorgan som fattar beslut i deras egna

angelägenheter. De behöver också ha en egen ekonomi som de kan förfoga över i sin verksamhet.

En modell för svenska Österbotten

Sett ur Borgå stifts, den nuvarande kyrkliga samfällighetens i Vasa, och de svenskösterbottniska församlingarnas perspektiv är en ny stor kyrklig samfällighet där Vasa ingår uppenbarligen svår att motivera. En sådan kyrklig samfällighet där det ingår två stora församlingar och många små, enspråkigt finska och enspråkigt svenska församlingar, samt tvåspråkiga församlingar, blir mycket svår att administrera på ett ändamålsenligt sätt. Slår man samman många små församlingar är risken för dem att förlora sin identitet och sitt inflytande uppenbar. Vid bildandet av en sådan stor kyrklig samfällighet är det emellertid nästan en självklarhet att det kommer att uppstå ett stort tryck på att de små församlingarna ska slås ihop till större enheter. För den språkliga balansens skull och för att också små enheter ska kunna ha representativitet i de beslutande organen är det däremot nödvändigt att bevara de självständiga församlingarna i den nya kyrkliga samfälligheten, trots att det gör administrationen tung.

På svenskt håll har man dessutom ofta känt en viss oro över att kyrkliga fastigheter och annan fast egendom inte längre ägs och förvaltas av egna förtroendeorgan. Då församlingsstrukturerna ändras gäller det att klargöra och avtala om vilka fastigheter som primärt ska användas av de olika församlingarna. Vill man i de små församlingarna trygga ägande- och förvaltningsrätten borde man i god tid innan man (tvingas) in i en stor kyrklig samfällighet utreda möjligheterna av att bilda en stiftelse som kan förvalta en del av fastigheterna. Speciellt när det gäller donationer och testamenten kan det vara nödvändigt för att uppfylla donatorernas vilja. Det

borde man uppenbarligen göra under alla omständigheter, det är en rättvisefråga och av omtanke om församlingarna.

Som jag tidigare betonat är det inte alls självklart att den kyrkliga indelningen nödvändigtvis måste sammanfalla med den kommunala. När det blir möjligt att lösgöra sambandet mellan kommun och församling – och också kyrkan är tvungen att skapa större enheter - kanske det är tid för kyrkan att gå tillbaka till de gamla kulturella och kyrkliga centralorterna som för svenska Österbotens del var Pedersöre, Korsholm och Närpes. Då kunde man följa gamla kulturgränser och ta i bruk hävdvunna kyrkliga namn, samtidigt som man bygger upp en struktur med en service för församlingsmedlemmarna som motsvarar moderna krav.

Tre nya kyrkliga samfälligheter kunde omfatta de församlingar som nu ingår i de tre prosterierna Pedersöre prosteri, Korsholms prosteri och Närpes prosteri. De kyrkliga samfälligheterna kunde sköta församlingarnas fastighets- och ekonomiförvaltningen, begravningsväsendet och de kyrkliga tjänsterna i samarbete med rikskyrkans motsvarande organ. Gemensamma tjänster för flera församlingar kunde öka möjligheterna till samarbete och lösa vikariatsfrågor samtidigt som de självständiga församlingarna kunde bibehållas. Målsättningen skulle vara att den andliga verksamheten fortsättningsvis kunde skötas i små enheter. Ekonomiska faktorer styr i större utsträckning än nu det antal tjänster den kyrkliga samfälligheten kan upprätthålla.

Modell för fyra kyrkliga samfälligheter i svenska Österbotten:

Pedersöre kyrkliga samfällighet

Pedersöre	5 103	1 khde + gem.tjänster
Esse	2 923	
Purmo	1 226	
Jakobstads finska	6 416	1 khde + övriga tjänster
Jakobstads svenska	9 845	1 khde + övriga tjänster
Kronoby	2 671	1 khde + gem.tjänster
Nedervetil	1 582	
Terjärv	2 090	
Nykarleby	3 891	1 khde + gem.tjänster
Jeppo	938	
Munsala	1 611	
Larsmo	4 315	1 khde + övriga tjänster

Korsholms kyrkliga samfällighet

Korsholms svenska	5 957	1 khde + övriga tjänster
Korsholms finska	4 054	1 khde + övriga tjänster
Kevlax	2 591	1 khde + gem.tjänster
Replot	1 839	
Solf	1 496	
Malax	3 474	1 khde + gem.tjänster
Petalax (+Bergö)	1 460	
Korsnäs	1 996	
Oravais	1 817	
Vörå	4 026	1 khde + gem.tjänster

Närpes kyrkliga samfällighet

Närpes	6 030	1 khde + gem.tjänster
Pörtom	915	
Övermark	1 072	
Lappfjärd-Kristinestad	4 110	1 khde + gem.tjänster
Kristinestads finska	2 476	1 khde + gem.tjänster
Kaskö	1 089	

Vasa kyrkliga samfällighet / oförändrad organisation

Vasa finska	33 985
Vasa svenska	13 075

Slutord

Jag har i denna granskning av nuvarande alternativ i språkligt avseende för församlingarna vid kommunsammanslagningar i Borgå stift särskilt lyft fram modeller för den kyrkliga utvecklingen i ett eventuellt Stor-Vasa. Dessa modeller avviker från de strategier den nuvarande kyrkliga samfälligheten i Vasa har tagit fram. Dess strategier bygger på sammanslagningar av de små (svenska) församlingarna till enheter på minst 6 000 personer medan mina modeller bygger på att praktiskt taget alla självständiga församlingar i ett eventuellt Stor-Vasa behåller sin självständighet. Det senare alternativet är som jag ser det en bättre modell för att bevara församlingsmedlemmarnas identitet och trygga den språkliga balansen i förvaltningen.

I Magmas referensgrupp har tankarna svävat fritt kring framtidens utmaningar också på längre sikt. Kanske borde evangelisk-lutherska kyrkan i Finland bilda ett gemensamt fastighetsverk eller en stiftelse för alla fastigheter som sedan hyr ut verksamhetsutrymmen till församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna på samma sätt som redan nu sker t.ex. inom Helsingfors kyrkliga samfällighet. Då kunde församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna koncentrera sina resurser på den andliga verksamheten utan att behöva syssla med förvaltning och ägande i lika hög grad som för närvarande. Vi är dock idag långt ifrån en sådan situation att församlingarna och de kyrkliga samfälligheterna vore beredda att avstå från äganderätten till sina fastigheter till förmån för en mammutorganisation som man i praktiken saknar makt över eller insyn i.

Med modell från den svenska kyrkliga samlingsrörelsen vid självständighetstidens början kunde man även tänka sig att dela inte bara församlingar på språklig grund utan hela evangelisk-lutherska kyrkan och dess verksamhet. Att skapa nya enspråkiga evangelisk-lutherska kyrkor kunde kanske lösa en del av de problemfält jag lyft fram men skulle i stället dock samtidigt skapa nya – och ännu större – problem. Idag talar det mesta emot en sådan modell: En starkt integrerad verksamhet mellan språkgrupperna på många områden, den stora gruppen tvåspråkiga medlemmar och familjer samt juridiska och ekonomiska faktorer. Troligtvis upplever man idag och en lång tid framöver dylika lösningar som alltför radikala i förhållande till de problem man försöker lösa. Det borde alltid finnas en balans mellan problem och lösning för att modellerna ska upplevas som lockande och genomförbara.

”Behöver kyrkan ha sina präster bundna vid att förvalta egendom? Den känslomässiga aspekten är viktig, men kyrkan står ju kvar där den står, begravningsplatsen likaså.”

Ole Norrback

Källor och litteratur

Intervjuer

Abrahamsson, Clas 11.11.2009

Berg, Berndt 20.1.2010

Björkstrand, Gustav. Föredrag vid Stiftsfullmäktige 5.10.2009

Björkstrand, Gustav 11.12.2009

Broo, Bengt 22.2.2010

Ekstrand, Sixten 11.11.2009

Grönblom, Gunnar 25.8.2009

Grönblom, Gunnar 21.10.2009

Grönblom, Gunnar 26.1.2010

Kankkonen, Vilhelm 25.11.2009

Kronqvist, Guy 13.1.2010

Magma referensgrupp 1. 10.9.2009

Magma referensgrupp 2. 12.11.2009

Melin-Grönblom-Klemets 21.1.2010

Nisula, Lars 3.12.2009

Olkinuora, Hilikka 21.1.2010

Sahlström, Nils-Eric 4.12.2009

Stiftsfullmäktige i Borgå stift 5.10.2009

Store, Tor-Erik 21.10.2009

Storgeust, Kjell 16 och 19.11.2009

Källor och litteratur

Kodifiering av kyrkolagstiftningen. Betänkande 2009:2

Björkstrand, Gustav: Framtidens folkkyrka. Vasa 2008.

Grundstadgorna för de kyrkliga samfälligheterna i Svenskfinland. Enskilda dokument från berörda domkapitel

Grönblom, Gunnar: Förtroende värd II.

Klemets, Bengt: Samling genom separation. Åbo 1986

Kiehellinen vähemmistö 31.12.2008 /Kyrkostyrelsen Helena Kontio. 2009

Kommun- och servicestrukturen i Vasaregionen 2025. Anita Niemi-lilahti – Siv Sandberg. Vasa 2009

Mustajoki, Marianne: Svenskans ställning i metropolen. Magma 3-2009

Myntti, Kristian: Nationalspråk och minoritetsspråk i ljuset av finländsk lagstiftning och internationella konventioner. Helsingfors 2009

Protokoll, Stiftsfullmäktige i Borgå stift 19.2.2005

Riksdagsprotokoll 1994, spörsmål 441 M. Pietikäinen m.fl

Similä, Silvo: Vasa kyrkliga samfällighets strategiutredning. Vasa 26.9.2008

Statistisk årsbok för kyrkan 2008. Helsingfors 2009

Strategi för Borgå stift. 2009.

Vikström, John: Församling i förändring. Föredrag 2006

Vår kyrka. Gemenskap och delaktighet. Betänkande av arbetsgruppen för Strategi 2015 för Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. 2007:11

Webb

HeTa kräver mera utredning. KT/KP 21.10.2009

Kyrkans servicecentral för personal- och ekonomiförvaltning. Kyrkostyrelsen

Kyrkolag för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Uppdaterad version

Vasa kyrkliga samfällighet

Undervisningsministern vill slopa parokialprincipen KP 30.1.2008

MAGMA

Magma är en partipolitiskt obunden tankesmedja med uppgift att identifiera, analysera och bilda opinion kring frågor med relevans för det svenska och tvåspråkigheten i Finland.

Magma genomför utredningar, konsekvensbedömningar, opinionsmätningar och riskanalyser. På så sätt tillhandahåller tankesmedjan underlag för finlandssvenska och nationella beslutsfattare. Utredningarna presenteras utförligt på Magmas webbplats, www.magma.fi.

På Magmas webbplats finns också kolumner, artiklar, bloggar och annat material. Tankesmedjan vill upprätthålla en levande och mångsidig debatt på svenska.

KONTAKTUPPGIFTER

Nils Erik Forsgård, chef för Magma

E-post: nilserik.forsgard@magma.fi, telefon 050-3386963

Olav S Melin, ansvarig för samhälls- och medierelationer

E-post: olav.melin@magma.fi, telefon 040-3517325

Björn Sundell, ansvarig för samhällsanalys och utredningar

E-post: bjorn.sundell@magma.fi, telefon 050-5947550

Linda Kaseva, assistent

E-post: linda.kaseva@magma.fi, telefon 044-3785627

Besök gärna vår webbplats www.magma.fi för att få veta mer om Finlands svenska tankesmedja och för att delta i diskussionen!

magma

Kommunreformens konsekvenser för församlingarna

Om församlingsidentitet och strukturer i de nya kyrkliga samfälligheterna

Har Borgå stift en framtid? Frågan ställs i en tid när struktur-omvandling sker inom det statliga, det kommunala men också inom det kyrkliga. Kommunsammanslagningar får direkta följder för den kyrkliga strukturen i den nya kommunen. Vilka är dessa effekter på en svensk församlingsverksamhet? Kommer vi i framtiden att ha möjligheter att leva och dö på vårt modersmål?

Förkunnelse, gudstjänstliv och människornas andliga liv är inte temat för denna studie. Fokus har i stället legat på administrativa och förvaltningsmässiga förutsättningar för ett framgångsrikt och meningsfyllt församlingsarbete på svenska inom ramen för Borgå stift.

Docent Bengt Klemets har på uppdrag av tankesmedjan Magma granskat församlingsidentiteten och kyrkliga samfälligheter. Som fallstudium har han använt sig av sammanslagningsplanerna för kommunerna kring Vasa. Han förordar att alla församlingar i ett eventuellt Stor-Vasa behåller sin självständighet inom ramen för en större kyrklig samfällighet i motsats till vad man framför allt i Vasa tänkt sig. Det är en modell som slår vakt om församlingsmedlemmarnas identitet och tryggar den språkliga balansen i förvaltningen.

Borgå stifts existens är inte hotad eller ens ifrågasatt. Men inför beslut om församlingssammanslagningar finns det skäl att slå vakt om det svenska inom såväl förkunnelse som administration.

Magma-studie 2 • 2010

ISBN 978-952-5864-06-9

9 789525 864069